

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ім. Ю.М. ПОТЕБНИ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему Удосконалення управління активами металургійного підприємства в контексті фінансової безпеки

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0720-уфпс-з
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
(код і назва спеціальності)

страхування»

Рябченко Н. М.

освітньої програми управління фінансами
підприємницьких структур

(код і назва освітньої програми)

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

_____
(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, доцент, к.е.н.

Яришко О.В.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, к.е.н.

Афонов Р.П.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ім. Ю.М. ПОТЕБНІ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)
Освітня програма Управління фінансами підприємницьких структур
(код та назва)
Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., проф. Глушчевський В.В.

«_____» _____ 2021 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТКИ

Рябченко Наталії Миколаївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Удосконалення управління активами металургійного підприємства в контексті фінансової безпеки
керівник роботи Макушинська Г.П. к.філос.н., Яришко О.В. доц., к.е.н.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «30» червня 2021 року № 975-с
2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи Публічна фінансова звітність підприємства, що розглядається в роботі. Літературні джерела. Фахові періодичні видання
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____
Теоретична частина. Теоретичні та методичні аспекти управління активами в контексті фінансової безпеки
Аналітична частина. Дослідження стану та ефективності використання активів промислового підприємства ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»
Проектна частина. Удосконалення управління активами ПАТ МК «Запоріжсталь» в контексті фінансової безпеки
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Рис. 1.1. Фундаментальні принципи формування активів підприємства. Рис. 1.2. Узагальнена класифікація методів фінансового аналізу. Рис. 1.3. Модифікована схема факторного аналізу фірми “DuPont”. Рис. 2.1. Структура реалізації продукції ПАТ ЗМК «ЗСС» у 2018 р. Рис. 2.2. Структура реалізації продукції ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» за ринковим критерієм. Рис. 2.3. Динаміка структури активів ПАТ

«ЗМК «ЗСС» у 2016 р. Рис. 2.4. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2017 р. Рис. 2.5. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2018 р. Рис. 2.6. Динаміка структури майна ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь». Рис. 2.7. Динаміка нерозподіленого чистого прибутку у складі власного капіталу ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» як пріоритетна ознака фінансової безпеки підприємства. Рис. 2.8. Тривалість фінансового циклу ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь». Рис. 3.1. Політика управління активами ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» в контексті фінансової безпеки. Рис. 3.2. Послідовність стадій побудови рейтингу підприємства в контексті фінансової безпеки.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	<i>Яришко О.В., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, к.філос.н.</i>	17.09	19.10
2	<i>Яришко О.В., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, к.філос.н.</i>	19.10	29.10
3	<i>Яришко О.В., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, к.філос.н.</i>	29.10	16.11

7. Дата видачі завдання 10.09.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Дослідження теоретичних основ та методичних засад управління активами в контексті фінансової безпеки</i>	25.10.2021	
2	<i>Огляд літературних джерел з управління активами металургійного підприємства в контексті фінансової безпеки</i>	29.10.2021	
3	<i>Збір даних та дослідження звітної документації ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»</i>	5.11.2021	
4	<i>Аналіз стану та ефективності використання активів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»</i>	19.11.2021	
5	<i>Розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління активами ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» в контексті фінансової безпеки</i>	30.11.2021	

Студент _____ Рябченко Н.М.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____ Яришко О.В.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер
(підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Рябченко Н.М. Удосконалення управління активами металургійного підприємства в контексті фінансової безпеки.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник Макушинська Г.П.. Інженерний навчально-науковий інститут ЗНУ. Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, 2021.

Обґрунтовано теоретичні та методичні підходи до управління активами металургійного підприємства в контексті фінансової безпеки. Здійснено аналітичне дослідження системи показників оцінювання стану та ефективності використання активів підприємства. Розроблено політику управління активами металургійного підприємства в контексті фінансової безпеки та запропоновано інтегральний підхід до оптимізації рівня фінансової безпеки на підставі комплексного управління активами.

Ключові слова: ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, РИЗИКИ, ЗАГРОЗИ, ІНТЕГРАЛЬНИЙ МЕТОД, РІВНЯННЯ РЕГРЕСІЇ.

ABSTRACT

Ryabchenko N.M. Improving the management of assets of a metallurgical enterprise in the context of financial security.

Qualification work for a master's degree in specialty 072 – Finance, Banking and Insurance, supervisor G.P. Makushynska O.V. Yaryshko Engineering Educational and Scientific Institute of ZNU. Department of Information Economics, Entrepreneurship and Finance, 2021.

Theoretical and methodological approaches to asset management of a metallurgical enterprise in the context of financial security are substantiated. An

analytical study of the system of indicators for assessing the status and efficiency of the use of enterprise assets. The concept of financial security of a metallurgical enterprise is developed and an integrated approach to optimizing the level of financial security on the basis of integrated asset management is proposed.

Key words: FINANCIAL SECURITY, RISKS, THREATS, INTEGRAL METHOD, REGRESSION EQUATION.

АННОТАЦИЯ

Рябченко Н.Н. Совершенствование управления активами металлургического предприятия в контексте финансовой безопасности.

Квалификационная работа на соискание степени высшего образования магистра по специальности 072 – Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель

А.П. Макушинская

 Е.В. Яришко. Инженерный учебно – научный институт ЗНУ. Кафедра информационной экономики, предпринимательства и финансов, 2021.

Обоснованы теоретические и методические подходы к управлению активами металлургического предприятия в контексте финансовой безопасности. Выполнено аналитическое исследование системы показателей оценивания состояния и эффективности использования активов предприятия. Разработана политика управления активами металлургического предприятия в контексте финансовой безопасности и предложен интегральный подход к оптимизации уровня финансовой безопасности на основании комплексного управления активами.

Ключевые слова: ФИНАНСОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ, РИСКИ. УГРОЗЫ, ИНТЕГРАЛЬНЫЙ МЕТОД, УРАВНЕНИЕ РЕГРЕССИИ.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	11
1.1 Економічна сутність активів підприємства	11
1.2 Методичні засади аналізу активів підприємства з метою управління в контексті фінансової безпеки.....	15
1.3 Фінансова безпека підприємства: теоретичні аспекти.....	26
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»	36
2.1. Організаційно-економічна характеристика ПАТ «ЗМК «ЗСС»	36
2.2. Горизонтальний та вертикальний аналіз активів і джерел їх формування на ПАТ «ЗМК «ЗСС»	41
2.3. Аналіз відносних показників ефективності використання активів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» в контексті фінансової безпеки.....	55
Висновки до розділу 2.....	68
РОЗДІЛ 3 . УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПАТ «ЗМК «ЗСС» В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	72
3.1. Обґрунтування політики управління активами ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» в контексті фінансової безпеки.....	72
3.2. Комплексний підхід до оцінювання рівня фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» за технологією регресійного аналізу.....	79
Висновки до розділу 3.....	91
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ.....	106

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Аналізуючи ситуацію на ринку для суб'єктів господарювання, що склалася на сьогодні, та припускаючи її можливі ускладнення та зміни у майбутньому, слід уважно поставитися до актуального в нинішній час питання фінансової безпеки в системі економічної безпеки промислового підприємства. Провідну роль фінансової компоненти в загальній системі економічної безпеки підприємства визначають такі основні положення: фінансова діяльність продукує основну форму ресурсного забезпечення реалізації економічної стратегії підприємства; операції, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, мають стабільний характер; фінансова діяльність відіграє пріоритетну роль в забезпеченні стабілізації економічного розвитку підприємства в цілому; фінансові ризики за своїми негативними наслідками належать до категорії найнебезпечніших, також фінансова діяльність передбачає використання всіх видів активів, які є головними ресурсами, які забезпечують підприємству отримання прибутків (збитків).

Безпека підприємства – це такий стан його правових, економічних та виробничих відносин, а також матеріальних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів, який виражає здатність підприємства до стабільного функціонування. Характеризуючи безпеку в економічному аспекті, її слід розуміти як можливість застосування ресурсів, необхідних для нормального та стабільного функціонування господарської одиниці, а також для її економічного росту. Крім того, фінансова безпека підприємства є комплексним поняттям і пов'язана не лише з внутрішнім станом самого підприємства, а й із впливом зовнішнього середовища, з його суб'єктами, з якими підприємство вступає у взаємовідносини.

Фінансова складова економічної безпеки підприємства може бути визначена як сукупність заходів щодо забезпечення найбільш ефективного

використання капіталу підприємства, підвищення якості планування і здійснення господарської діяльності підприємства за всіма напрямками стратегічного та оперативного планування, а також управління технологічним, інтелектуальним і кадровим потенціалом підприємства, його основними і оборотними активами з метою максимізації прибутку та підвищення рентабельності бізнесу. Забезпечення фінансової складової економічної безпеки господарюючих суб'єктів передбачає вжиття заходів, спрямованих на запобігання збитку від негативних дій на їх економічну безпеку за різними фінансово-економічними інтересами підприємства. Такими заходами є: максимізація його ринкової вартості; зростання рівня рентабельності його активів та власного капіталу; достатність фінансових ресурсів на всіх етапах економічного розвитку; фінансова стійкість та стабільність; безпека операційної, фінансової та інвестиційної діяльності; позитивний імідж підприємства.

Забезпечення фінансової складової економічної безпеки також передбачає уникнення таких факторів, як ухилення від сплати податків, несплата податків через втрату ліквідності, невиконання податків через відсутність податкової бази, порушення касової і платіжної дисципліни, незадовільний стан розрахунків з контрагентами тощо. Саме ці фактори можуть загрожувати фінансовій безпеці підприємства і саме завдяки бухгалтерській інформації можуть бути визначені ризики виникнення цих загроз. Тобто питання забезпечення фінансової безпеки підприємства є актуальними та своєчасними і, зокрема, передбачають удосконалення управління всіма видами активів як основними економічними ресурсами підприємства.

Мета магістерської роботи – розвиток теоретичних підходів та розробка практичних рекомендацій з удосконалення управління активами металургійного підприємства в контексті фінансової безпеки.

Для досягнення зазначеної мети в магістерській роботі вирішено наступні завдання:

- досліджено теоретичні та методичні основи управління активами промислового підприємства;
- досліджено теоретичні основи фінансової безпеки на засадах системного підходу;
- виконано дослідження аналітичних індикаторів оцінювання активів та ефективності їх використання на ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»»;
- обґрунтовано та удосконалено політику управління активами за технологією фінансового менеджменту в контексті фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»»;
- удосконалено комплексний підхід до оцінювання рівня фінансової безпеки на ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»» за технологією регресійного аналізу.

Об'єкт дослідження магістерської роботи – процеси управління активами металургійного підприємства у напрямі фінансової безпеки.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні підходи та практичні рекомендації з удосконалення управління активами металургійного підприємства в контексті фінансової безпеки.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано комплекс методів дослідження: *аналізу та синтезу, діалектичний, спостереження, порівняння, статистично-економічний, графічний і табличний, регресійного аналізу, інтегрального оцінювання.*

Інформаційною базою дослідження є наукові праці провідних вчених, законодавчі й нормативно-правові акти України; статистичні матеріали Державної служби статистики України; інформаційно-аналітичні матеріали експертів та фахівців різних галузей господарства країни; інтернет-ресурси; відкриті дані та звітність ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»».

Наукова новизна одержаних результатів магістерського дослідження полягає у наступному:

- *удосконалено* та розвинуто теоретичний підхід до розробки політики управління активами ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»», який ґрунтується на встановлених принципах формування активів; реалізується відповідно до

обліково-аналітичного забезпечення управління активами в контексті фінансової безпеки шляхом забезпечення безперервності операційного циклу та ресурсної безпеки у напрямку збереження майна металургійного підприємства;

– *удосконалено науково-практичний підхід до ефективного управління майном підприємства в контексті фінансової безпеки, який ґрунтується на методичних підходах регресійного аналізу та інтегрального методу; зорієнтований на оптимізаційні заходи у напрямку зміцнення фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь».*

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати магістерського дослідження пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції «Формування сучасних концепцій менеджменту організацій та адміністрування в умовах цифровізації», 23 – 24 вересня 2021 року (*тема тез «Фінансова складова в системі економічної безпеки промислового підприємства»*).

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 119 сторінок. Робота містить 13 рисунків, 20 таблиць, 6 додатків. Список використаних джерел включає 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

1.1 Економічна сутність активів підприємства

Підприємство як суб'єкт ринкової економіки може досягти успіху за умови використання ресурсів, чіткої взаємодії виробничих факторів для досягнення потрібного обсягу реалізації продукції при інших заданих показниках [5, с. 15]. З ґрунтовного дослідження визначень поняття «підприємство» зрозуміло, що існують деякі характеристики, які стосуються економіко-правових аспектів та змінюються в залежності від зміни оточуючого середовища підприємства та його правових основ функціонування.

Згідно з положеннями ст. 62 чинного Господарського кодексу України [6] підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-технічної, торгівельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами. Тобто, як відомі представники економічних шкіл [1 – 5], так і державні діячі визначають самостійність існування підприємства, головною метою якого є задоволення суспільних та особистих потреб.

Підприємства – юридичні особи, відповідно до ст. 80 Цивільного кодексу України [7]; юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку, юридична особа наділяється цивільною правоздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді. Саме цивільне і господарське право формує межі у виборі тих видів, способів, методів і цілей підприємства, які зумовлені діючим

законодавством; надає підприємствам підстави самостійності, на власний ризик здійснювати свою діяльність, яка спрямована на одержання прибутку шляхом створення і реалізації продукції або послуг [8, с. 16].

Таким чином, важливою складовою розуміння підприємства як юридично самостійної ланки економіки є фінансова звітність, складання якої регламентується [9]. На підставі аналізу фінансової звітності підприємства здійснюють аналіз фінансового стану і, зокрема, аналіз стану, динаміки, структури та ефективності використання активів підприємства як економічних ресурсів, що дозволяють підприємству отримувати прибуток у разі їх ефективного формування та використання.

З метою здійснення господарської діяльності кожне підприємство мусить мати майно, котре належить йому на правах власності чи володіння. Усе майно, яке належить підприємству і відображене в його балансі, називається його активами. Активи – це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому. Принципи формування активів наведено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Фундаментальні принципи формування активів підприємства

На думку більшості вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю., Кірейцев Г.Г., Виговська Н.Г., Петрук О.М., Бланк І.О., Кузьменко Л.В., Кузьмін В.В., Шаповалова В.М., Ковальов В.В., Мних Є.В., Павловська О.В., Ситник Л.С., Салига С.Я., Цал-Цалко Ю.С., Чугаєв А.О., Чумаченко М.Г. та ін. [10 – 21], які досліджують питання управління активами (майном) за технологією фінансового менеджменту з використанням інструментарію фінансового аналізу вважають, що активи підприємства мають ряд специфічних ознак:

- активами є економічні ресурси підприємства у різних видах, які використовуються в процесі здійснення господарської діяльності;

- активами є майнові цінності підприємства, що формуються за рахунок інвестованого у них капіталу. Капітал, що вкладається у бізнес, матеріалізується у формі активів підприємства;

- активи є майновими цінностями, що мають детерміновану вартість; дана характеристика безпосередньо пов'язана з їх визнанням як об'єкту бухгалтерського обліку, тобто, активи можна розглядати не просто як певну цінність для підприємства, а як вартість, яку можна виміряти; при цьому оцінка різних видів активів здійснюється за різними методами, дозволеними законодавчо і які регламентується відповідними НП(С)БО;

- до активів відносяться тільки ті економічні ресурси, які повністю контролюються підприємством;

- як економічний ресурс, що використовується в господарській діяльності, активи характеризуються відповідною продуктивністю; носієм даної сутнісної характеристики виступає як сукупний комплекс використовуваних активів, так і окремі їх види і, в першу чергу, основні засоби;

- активи є економічним ресурсом, що генерує дохід; здатність приносити дохід в процесі операційної чи інвестиційної діяльності є однією з найважливіших характеристик активів підприємства;

- активи підприємства, які використовуються у господарській діяльності, знаходяться в процесі постійного обороту;

- активи є носієм фактору ризику; ризик є найважливішою характеристикою всіх форм використання активів в господарській діяльності підприємства;

- господарське використання активів тісно пов'язане з фактором часу;

- майнові цінності, що формуються у складі активів, пов'язані з фактором ліквідності; під ліквідністю активів розуміють їх здатність бути швидко конвертованими у грошову форму за своєю реальною ринковою вартістю; ця характеристика активів забезпечує можливість швидкої їх реструктуризації при настанні критичних економічних та інших умов їх використання у сформованих видах; різні види активів мають різну ліквідність, яка виступає важливою об'єктивною характеристикою всіх видів активів.

Специфічні ознаки активів повинні враховуватись при розробці політики фінансової безпеки та ризик – менеджменту, тобто при управлінні активами підприємства, а саме при реалізації таких функцій:

- 1) інформаційна функція – надання інформації про рівень економічної безпеки, вплив ключових загроз і ризиків внутрішніх та зовнішніх суб'єктів безпеки;

- 2) бухгалтерська функція – передбачає реєстрацію всіх фактів господарської діяльності;

- 3) функція контролю – дає змогу перевіряти первинну інформацію обліку, контролювати ефективність суб'єктів безпеки;

- 4) аналітична функція – дає змогу проводити ретроспективний, поточний і стратегічний аналіз на основі первинної облікової інформації [22, с. 314].

І за етапами, і за напрямками процесу управління активами інформація повинна накопичуватися та систематизуватися в різних її носіях. Якість і швидкість накопичення інформації залежать від організації обліково –

аналітичного процесу на підприємстві, а саме від кількості облікових номенклатур, раціональної структури реєстрів інформації, кваліфікації та відповідальності виконавців облікових функцій [23, с. 61].

В процесі формування та використання активів підприємства необхідно вирішувати наступні задачі: формування необхідного обсягу і складу активів для забезпечення стабільних темпів економічного розвитку; забезпечення максимальної доходності (рентабельності) активів з урахуванням можливого ступеня фінансового ризику; забезпечення мінімізації фінансового ризику використання активів з урахуванням певного рівня їх доходності (рентабельності); забезпечення постійної платоспроможності підприємства за рахунок підтримання достатнього рівня ліквідності активів; оптимізація обороту активів [11].

Таким чином, для забезпечення ефективної діяльності підприємства в майбутньому, процес формування його активів повинен носити цілеспрямований характер; основною метою формування активів підприємства є виявлення та задоволення потреб в окремих їх видах для забезпечення операційного процесу, а також оптимізація їх складу для забезпечення умов ефективної господарської діяльності.

1.2 Методичні засади аналізу активів підприємства з метою управління в контексті фінансової безпеки

Аналіз – логічний метод наукового дослідження, суть якого полягає в уявному або практичному розчленуванні єдиного цілого на складові частини й вивчення їх у всій багатоманітності суттєвих взаємозв'язків.

Основою здійснення господарської діяльності кожного підприємства є активи. Дослідження стану та структури активів підприємства є різноплановим процесом, тому, згідно з О. Я. Базилінською, варто розділити на такі етапи [24]:

- 1) вертикальний та горизонтальний аналіз активів;

- 2) аналіз коефіцієнтів структури активів;
- 3) аналіз оборотних та необоротних активів;
- 4) якісна характеристика основних засобів.

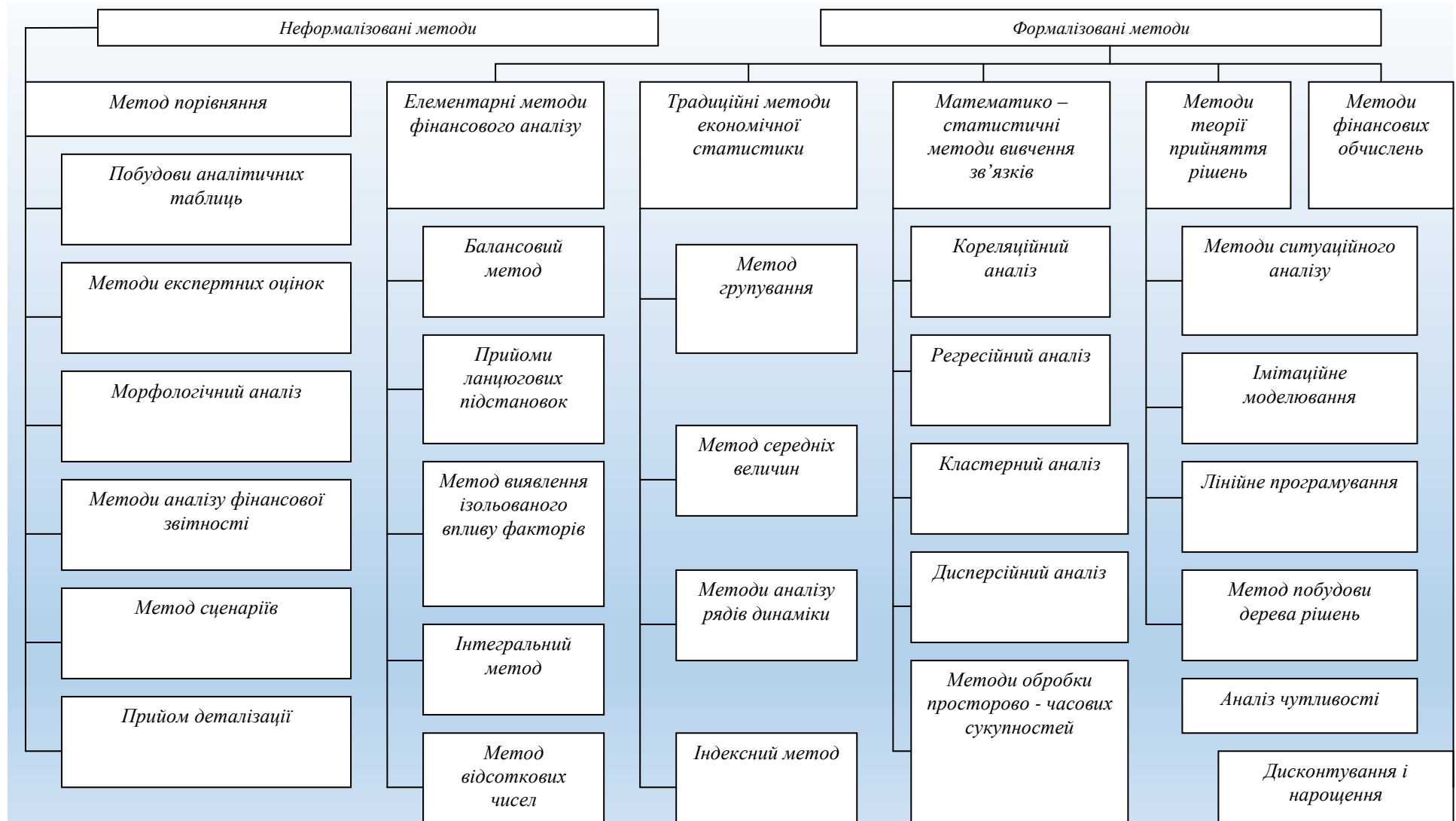
На практиці зустрічаються ситуації, коли активи підприємства створюються не в процесі поступового формування, а шляхом одноразового їх придбання у формі цілісного майнового комплексу. Цілісний майновий комплекс є господарським об'єктом із закінченим циклом виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг), розміщений на наданій йому земельній ділянці.

Методи оцінки сукупних активів як цілісного майнового комплексу різноманітні і можуть бути згруповані у такі групи (рис. 1.2). Взагалі, аналіз майна підприємства передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування. Основними методами аналізу майна є вертикальний і горизонтальний методи, які застосовуються до аналізу балансу, а також метод фінансових коефіцієнтів. Як стверджує Т.В. Момот, вертикальний аналіз показує структуру майна підприємства, показники структури розраховуються у відсотках до валюти балансу [25]. Основні питання, які необхідно з'ясувати при аналізі майна підприємства такі: загальна оцінка структури майна; аналіз виробничого потенціалу, перш за все, основних засобів; аналіз складу і динаміки оборотних коштів; аналіз джерел майна і наявності власних оборотних коштів; аналіз основних коефіцієнтів, що характеризують майновий стан підприємства.

Майно підприємства становлять виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.

Важливим елементом аналізу майна є дослідження джерел його формування. Цей напрям аналізу спрямований на з'ясування ступеня залежності майна від позикових коштів.

Рис. 1.2. Узагальнена класифікація методів фінансового аналізу

Джерелами формування майна підприємства є: грошові та матеріальні внески засновників; доходи одержані від реалізації продукції, послуг, інших видів господарської діяльності; доходи від цінних паперів; кредити банків і інших кредиторів; капітальні вкладення та дотації з бюджету; майно, придбане в інших суб'єктів господарювання, організацій та громадян у встановленим законодавством порядку; інші джерела, не заборонені законодавством України.

Алгоритм здійснення горизонтального та вертикального аналізу представлений в табл. 1.1. Ми бачимо, що ефективним є проведення одночасно горизонтального і вертикального аналізу з метою отримання інформації щодо динаміки, складу та структури активів.

Таблиця 1.1

Алгоритм горизонтального та вертикального аналізу активів підприємства

Назва статей балансу (активи)	Код рядка	На початок року		На кінець року		Зміни		
		Абсолютні значення, тис. грн.	Питома вага в структурі, %	Абсолютні значення, тис. грн.	Питома вага в структурі, %	Абсолютні значення, тис. грн.	Питома вага в структурі, %	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6	7=5-3	8=6-4	9=5/3*100%

Таким чином, у ході аналітичного забезпечення майнового стану підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі аналізу, їхня кількість та ширина застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному конкретному випадку.

За результатами горизонтального та вертикального аналізу виникає об'єктивна потреба в аналізі активів та джерел їх формування за ліквідністю з метою подальшого аналізу платоспроможності, оборотності тощо. Інструментарій фінансового аналізу надає таку можливість з допомогою групування активів за ступенем ліквідності, а пасивів – за терміновістю настання і виконання зобов'язань (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Аналіз ліквідності балансу підприємства

Позначення	Назва групи	Формула розрахунку
Активи підприємства		
A1	Найбільш ліквідні активи	$A1=A1160+A1165$
A2	Активи, що швидко реалізуються	$A2=A1103+A1104+A1120+A1125+A1130+A1135+A1140+A1145+A1155$
A3	Активи, що повільно реалізуються	$A3=A1101+A1102+A1110+A1170+A1190$
A4	Активи, що важко реалізуються	$A4=A1095$
Пасиви підприємства		
П1	Найбільш строкові зобов'язання	$П1=П1615$
П2	Короткострокові пасиви	$П2=П1695+П1700+П1800-П1615$
П3	Довгострокові пасиви	$П3=П1595$
П4	Постійні пасиви	$П4=П1495$
Умови абсолютної ліквідності балансу підприємства		
$A1 > П1; A2 > П2; A3 > П3; A4 < П4.$		

На наступному етапі аналізу майна необхідно з'ясувати за рахунок яких коштів фінансується поточна діяльність, що здійснюється за допомогою аналіз абсолютних показників фінансової стійкості (табл. 1.3). До абсолютних показників фінансової стійкості віднесено показники визначення джерел фінансування запасів, які свідчать про фінансову рівновагу підприємства та характеризують політику підприємства відносно фінансування його поточної діяльності. Показники представлено в табл. 1.3 – 1.5.

Таблиця 1.3

Показники видів джерел фінансування запасів

№ п/п	Найменування показника	Формула розрахунку
1	Власний оборотний капітал	$Квок = 1П - 1А$
2	Власні і довгострокові залучені джерела формування запасів	$Квдз = Квок + ДЗ (2П)$
3	Загальні джерела формування запасів	$Кздз = Квдз + \text{Короткострокові кредити банків}$

Таблиця 1.4

Показники забезпеченості запасів джерелами формування

№ п/п	Найменування показника	Формула розрахунку
1	надлишок (+) або дефіцит (-) власних оборотних коштів	$\pm \Phi_{\text{вок}} = K_{\text{вок}} - З$
2	надлишок (+) або дефіцит (-) власних і довгострокових залучених джерел формування запасів	$\pm \Phi_{\text{вдз}} = K_{\text{вдз}} - З$
3	надлишок (+) або дефіцит (-) загальних джерел формування запасів	$\pm \Phi_{\text{здз}} = K_{\text{здз}} - З$

Таблиця 1.5

Типи фінансової стійкості підприємства

Показники	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість	Нестійке фінансове положення	Кризове фінансове становище
$\pm \Phi_{\text{вок}} = K_{\text{вок}} - З$	$\Phi^{\text{вок}} \geq 0$	$\Phi^{\text{вок}} < 0$	$\Phi^{\text{вок}} < 0$	$\Phi^{\text{вок}} < 0$
$\pm \Phi_{\text{вдз}} = K_{\text{вдз}} - З$	$\Phi^{\text{вдз}} \geq 0$	$\Phi^{\text{вдз}} \geq 0$	$\Phi^{\text{вдз}} < 0$	$\Phi^{\text{вдз}} < 0$
$\pm \Phi_{\text{здз}} = K_{\text{здз}} - З$	$\Phi^{\text{здз}} \geq 0$	$\Phi^{\text{здз}} \geq 0$	$\Phi^{\text{здз}} \geq 0$	$\Phi^{\text{здз}} < 0$

Результати розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості надають змогу здійснити розрахунок системи коефіцієнтів фінансової стійкості, які є вагомими індикаторами, що характеризують фінансову безпеку підприємства (табл. 1.6).

Коефіцієнт маневреності власних коштів показує яка частина оборотних коштів підприємства сформована за рахунок власних коштів, що свідчить про фінансову незалежність поточної діяльності від короткострокових позикових коштів. Зазвичай вважається, що підприємство працює без додаткових фінансових ризиків своїй поточній діяльності у тому випадку, коли коефіцієнт маневреності власних коштів не менше за 0,2; оптимальним вважається рівень коефіцієнта 0,4. Коефіцієнт фінансування розраховується як співвідношення залучених і власних засобів, тобто показує скільки залучених коштів припадає на 1 грн. власних коштів. Безумовно

важливо, щоб співвідношення залучених та власних коштів було менше одиниці. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами – він показує скільки власних оборотних коштів припадає на 1 грн. оборотних коштів, тобто також характеризує фінансову незалежність поточної діяльності від позикових коштів. Вважається, що підприємство має достатню фінансову незалежність відносно фінансування поточної діяльності, якщо коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами більше 0,6, тобто більше 60% оборотних коштів є власними оборотними коштами. Коефіцієнт фінансового важеля (леверіджу) – показує скільки короткострокових залучених коштів припадає на 1 грн. власного капіталу. Динаміка цього показника свідчить про фінансову політику підприємства відносно залучення позикових коштів з метою підвищення рентабельності власного капіталу. Такий ефект званий як ефект фінансового важеля.

Таблиця 1.6

Система відносних показників фінансової стійкості

Назва показника	Формула	Норматив
Показники фінансової стійкості		
Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	$(\text{ф.1р.1595} + \text{ф.1р.1695}) / \text{ф.1р.1495}$	< 1
Коефіцієнт автономії	$\text{Ф.р.1495} / \text{ф.1р.1900}$	> 0,5
Коефіцієнт маневреності власних коштів	$(\text{ф.1 р.1495} - \text{ф.1р.1095}) / \text{ф.1р.1495}$	> 0,2
Коефіцієнт ефективності використання власних коштів	$\text{ф.2р.2290} / \text{ф.1р.1495}$	> 0,4
Коефіцієнт використання фінансових ресурсів	$\text{ф.2р.2290} / \text{ф.1р.1300}$	-
Коефіцієнт фінансування розраховується як співвідношення залучених та власних засобів	$(\text{ф.1р.1595} + \text{ф.1р.1695}) / \text{ф.1р.1495}$	< 1
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$(\text{ф.1р.1195} - \text{ф.1р.1695}) / \text{ф.1р.1195}$	> 0,6
Коефіцієнт фінансового леверіджу	$\text{ф.1р.1595} / \text{ф.1р.1495}$	< 1

Наступним етапом аналізу майна є з'ясування процесів ефективності використання майна. Про ефективність використання майна свідчать

показники оборотності та рентабельності. Базові показники оборотності представлені в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Показники оборотності активів підприємства та їх елементів

Найменування коефіцієнта	Призначення і сутність коефіцієнта	Формула розрахунку
Коефіцієнт оборотності активів (Коа)	Дозволяє оцінити ефективність використання підприємством всіх наявних ресурсів незалежно від джерел їх залучення.	$\frac{p. 2000 \Phi 2}{((Gr.3+Gr.4)/2)} \Phi 1.$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Кодз)	Показує, скільки разів у середньому протягом звітного періоду погашається дебіторська заборгованість.	$\frac{p. 2000 \Phi 2}{p. 1125 - p. 1155} ((Gr.3+Gr.4)/2) \Phi 1$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Кокз)	Показує, скільки оборотів необхідно підприємству для оплати наявної заборгованості.	$\frac{p. 2050 \Phi 2}{p. 1610 - 1650} ((Gr.3+Gr.4)/2) \Phi 1$
Коефіцієнт оборотності запасів (Коз)	Показує, скільки разів запаси перенесли свою вартість на готові вироби.	$\frac{p. 2050 \Phi 2}{p. 1100} ((Gr.3+Gr.4)/2) \Phi 1$
Період оборотності активів (Поа)	Дає розрахункову кількість днів, за яку здійснюється повний оборот загальної вартості активів.	Кількість днів у періоді / Коа
Період оборотності дебіторської заборгованості (Подз)	Дає розрахункову кількість днів для погашення кредиту, взятого дебіторами.	Кількість днів у періоді / Кодз
Період оборотності кредиторської заборгованості (Покз)	Дає розрахункову кількість днів для погашення кредиту, отриманого від постачальників підприємства.	Кількість днів у періоді / Кокз
Період оборотності запасів (Поз)	Характеризує період часу, протягом якого запаси перетворюються в реалізовані товари.	Кількість днів у періоді / Коз.
Тривалість операційного циклу (ТОЦ)	Визначає, скільки днів у середньому потрібно для виробництва, продажу і оплати продукції підприємства.	ПОоз+ПОдз
Тривалість оборотного капіталу (ТООК)	Показує, за скільки днів у середньому потрібно для повного обороту оборотного капіталу.	ПОоз+ПОдз-ПОкз

На цьому етапі аналізу обов'язково враховують, так зване, «золоте правило» економіки підприємства, згідно якого прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції та вартість майна підприємства. Це означає, що витрати виробництва повинні, знижуватись, а

ресурси підприємства використовуватись ефективніше. Оптимальним вважають наступне співвідношення:

$$T_{\text{ПР}} > T_{\text{Р}} > T_{\text{К}} > 100\% \quad (1.1)$$

де $T_{\text{ПР}}$ – темп росту прибутку до оподаткування, %;

$T_{\text{Р}}$ – темп росту обсягу реалізації, %;

$T_{\text{К}}$ – темп росту авансованого капіталу, %.

Якщо вищезазначені умови виконуються, то це є свідченням того, що:

– обсяг реалізації продукції зростає більш високими темпами, ніж вкладений капітал, тобто, ресурси підприємства використовуються більш ефективно;

– прибуток підприємства збільшується більш інтенсивно, ніж обсяг реалізації, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва;

– економічний потенціал підприємства зростає, оскільки всі темпи зміни показників більші за 100%.

При оцінюванні рентабельності використовують поряд із загальними показниками рентабельності (табл. 1.8), показники рентабельності, що характеризують ефективність окремих видів діяльності, ефективність елементів майна тощо. Рентабельність – це відносний показник, який відображає відношення отриманого ефекту (прибутку) до понесених витрат. Рентабельним є такий стан діяльності, коли протягом певного періоду отримані доходи перевищують витрати, створюється і накопичується прибуток. Протилежним станом є збитковість, коли доходи не компенсують понесені витрати. Показники рентабельності відображають економічну ефективність діяльності. Вони адекватніше, ніж прибуток, відображають результати діяльності підприємства; враховуються при розробці інвестиційної, цінової політики тощо. Показники рентабельності відносяться до найбільш варіабельних за своїм змістом і таких, що трактуються неоднозначно. Показники економічної ефективності (рентабельності) залежно

від обраної бази для зіставлення поділяються на три групи: витратні, ресурсні, доходні, основні з них представлені в табл. 1.8.

Таблиця 1.8

Показники рентабельності підприємства

Показник	Формула розрахунку
Рентабельність продукції	$R_{пр} = p. 2090 \text{ Ф № 2} / p. 2050 \text{ Ф.№ 2} * 100 \%$
Рентабельність операційної діяльності	$R_{од} = p. 2190 \text{ Ф № 2} / p. (2050 + 2130 + 2150 + 2180) \text{ Ф № 2} * 100 \%$
Рентабельність звичайної діяльності	$R_{зд} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. (2050 + 2130 + 2150 + 2180 + 2250 + 2270) \text{ Ф № 2} * 100 \%$
Рентабельність підприємства	$R_{під} = p. 2350 \text{ Ф № 2} / p. 1300 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність власного капіталу	$R_{вк} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. 1495 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність залученого капіталу	$R_{зк} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / (p. 1595 \text{ (гр. 3 + 4)} * p. 1695 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5) \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність перманентного капіталу	$R_{пк} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / (p. 1495 \text{ (гр. 3 + 4)} * p. 1595 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5) \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність необоротних активів	$R_{на} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. 1095 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність оборотних активів	$R_{оа} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. 1195 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$

З метою визначення резервів росту ділової активності та рентабельності в практиці фінансового контролінгу використовується модель корпорації Дюпон [26 – 30]. Призначення моделі – визначити фактори, що впливають на ефективність роботи підприємства й оцінити цей вплив. Оскільки існує безліч показників рентабельності, аналітиками цієї фірми

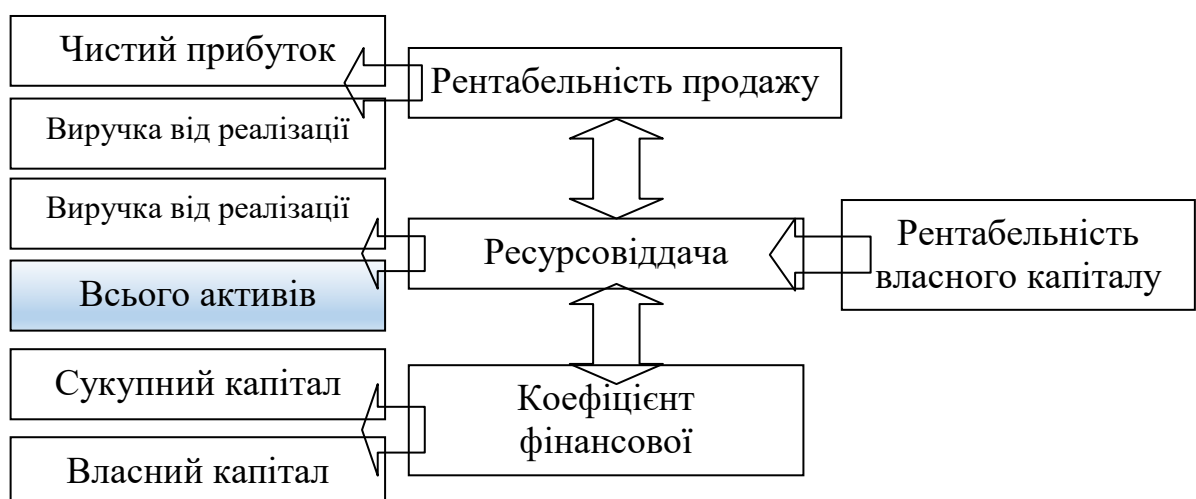
обраний один, на їхню думку, найбільш значимий – рентабельність власного капіталу. Рентабельність власного капіталу, як вважають більшість авторів теорії фінансового менеджменту та фінансового контролінгу, є найбільш значущим показником, який уособлює в собі ефективність всіх трьох видів діяльності підприємства: операційної, фінансової та інвестиційної (рис. 1.3).

Так, рентабельність продажу, що розрахована за чистим прибутком свідчить про ефективність операційної, інвестиційної та фінансової діяльності та характеризує здатність підприємства та бізнесу в цілому накопичувати чистий прибуток для забезпечення економічного зростання та розвитку. У підсумку він свідчить про ефективність основного виду діяльності (бізнес).

Коефіцієнт оборотності активів – комплексний показник ефективності використання ресурсів, що інвестовані в активи (майно) підприємства. У підсумку цей показник свідчить про ефективність інвестиційної діяльності, тобто показує наскільки ефективно всі кошти, що інвестовані в основний та оборотний капітал повертаються підприємству протягом року у вигляді виручки від реалізації продукції.

Нарешті, коефіцієнт фінансової залежності свідчить про оптимальність структури капіталу, тобто про ефективність фінансової діяльності.

Для проведення аналізу змодельємо факторну модель коефіцієнта рентабельності власного капіталу, схематичне зображення моделі корпорації “DuPont” наведено на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Модифікована схема факторного аналізу фірми “DuPont”

В основу наведеної вище схеми аналізу закладена наступна детермінована модель:

$$R_{\text{ROE}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} = R_{\text{NMP}} \times P_{\text{від}} \times k_{\text{зал}}, \quad (1.2)$$

де R_{NMP} – чиста рентабельність продажу;

$P_{\text{від}}$ – ресурсовіддача (коефіцієнт оборотності активів або коефіцієнт трансформації);

$k_{\text{зал}}$ – коефіцієнт фінансової залежності.

Таким чином, аналіз активів (майна) підприємства в контексті фінансової безпеки здійснюється за допомогою інструментарію фінансового аналізу за технологією фінансового менеджменту та контролінгу.

1.3 Фінансова безпека підприємства: теоретичні аспекти

Аналізуючи ситуацію на ринку для суб'єктів господарювання, що склалася на сьогодні, та припускаючи її можливі посилення та зміни у майбутньому, слід вагомо віднестися до актуального в нинішній час питання фінансової безпеки в системі економічної безпеки промислового підприємства. Провідну роль фінансової компоненти в загальній системі економічної безпеки підприємства визначають такі основні положення: фінансова діяльність продукує основну форму ресурсного забезпечення реалізації економічної стратегії підприємства; операції, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, мають стабільний характер; фінансова діяльність відіграє пріоритетну роль в забезпеченні стабілізації економічного розвитку підприємства в цілому; фінансові ризики за своїми негативними наслідками належать до категорії найнебезпечніших [31].

Безпека підприємства – це такий стан його правових, економічних та виробничих відносин, а також матеріальних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів, яке виражає здатність підприємства до стабільного функціонування. Характеризуючи безпеку в економічному аспекті, її слід розуміти як можливість застосування ресурсів, необхідних для нормального та стабільного функціонування господарської одиниці, а також для її економічного росту. Крім того фінансова безпека підприємства є комплексним поняттям і пов'язана не лише з внутрішнім станом самого підприємства, а й з впливом зовнішнього середовища, з його суб'єктами, з якими підприємство вступає у взаємозв'язки.

Першими ознаками послаблення фінансової безпеки підприємства є: порушення термінів здійснення платежів, зростання дебіторської та кредиторської заборгованості, зниження фінансової стійкості. Саме рівень фінансової стійкості може бути використаний для оцінки фінансової безпеки підприємства. Фінансова стійкість – це стан майна підприємства, що гарантує йому стабільну платоспроможність. Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток – забезпечувати самофінансування і незалежність підприємства від зовнішніх джерел формування майна. Переважно виділяють такі типи фінансової стійкості підприємства: абсолютна фінансова стійкість – власні оборотні активи повністю забезпечують запаси підприємства; нормальна стійкість фінансового стану – запаси забезпечуються сумою власних оборотних активів та довгостроковими зобов'язаннями, гарантована платоспроможність; нестійкий фінансовий стан – запаси забезпечуються за рахунок власних оборотних активів, довгострокових і короткострокових кредитів та позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів, існує імовірність порушення платоспроможності; кризовий фінансовий стан – запаси не забезпечуються основними джерелами їх

формування, і підприємство перебуває на межі банкрутства, існує повна залежність від позикових коштів.

Окремі автори виділяють п'ять типів фінансової стійкості і ставлять їм у відповідність рівні фінансової безпеки підприємства: абсолютна фінансова стійкість і абсолютна безпека характеризуються мінімальною величиною запасів та витрат і відповідають безризиковій зоні; нормальна фінансова стійкість і нормальний рівень безпеки відповідає зоні мінімального ризику, коли є нормальна величина запасів і витрат; нестійкий фінансовий стан і нестабільний рівень безпеки відповідає зоні підвищеного ризику, коли є надлишкова величина запасів і витрат; критичний стан відповідає зоні критичного ризику, якій характерні надлишкові запаси готової продукції, низький попит на продукцію; кризовий стан відповідає зоні недопустимого ризику, коли спостерігаються надмірні запаси готової продукції, тобто підприємство перебуває на межі банкрутства.

Фінансова складова економічної безпеки підприємства може бути визначена як сукупність заходів щодо забезпечення найбільш ефективного використання капіталу підприємства, підвищення якості планування і здійснення господарської діяльності підприємства за всіма напрямками стратегічного та оперативного планування, а також управління технологічним, інтелектуальним і кадровим потенціалом підприємства, його основними і оборотними активами з метою максимізації прибутку та підвищення рентабельності бізнесу. Забезпечення фінансової складової економічної безпеки господарюючих суб'єктів передбачає вжиття заходів, направлених на запобігання збитку від негативних дій на їх економічну безпеку за різними фінансово-економічними інтересами підприємства.

Такими заходами є:

- максимізація його ринкової вартості;
- зростання рівня рентабельності його активів та власного капіталу;
- достатність фінансових ресурсів на всіх етапах економічного розвитку;
- фінансова стійкість та стабільність;

- безпека операційної, фінансової та інвестиційної діяльності;
- позитивний імідж підприємства.

Забезпечення фінансової складової економічної безпеки також передбачає уникнення таких факторів як: ухилення від сплати податків, несплата податків через втрату ліквідності, невиконання податків через відсутність податкової бази, порушення касової і платіжної дисципліни, незадовільний стан розрахунків з контрагентами тощо. Саме ці фактори можуть загрожувати фінансовій безпеці підприємства і саме завдяки бухгалтерській інформації можуть бути визначені ризики виникнення цих загроз.

Сучасні наукові погляди щодо сутності поняття «загроза» не дають можливості дійти до єдиної думки. Наприклад, одна група науковців [32 – 35] вважає, що загрози – це одна з форм небезпеки. Так, процитуємо визначення, подане М. Єрмошенко, в якому він загрозу пропонує розуміти як «...конкретну і безпосередню форму небезпеки або сукупність негативних чинників чи умов» [33, с. 26]. Загалом можна погодитись із таким підходом, оскільки чітко вказується на взаємозв'язок між загрозою та небезпекою, одночасно з цим немає конкретизації впливу загрози на підприємство як соціально-економічну систему.

Конкретизація впливу загроз на підприємство розглядається іншою групою науковців, до яких належить М. Копитко [36, с. 27]. Авторка пропонує під загрозою розуміти вплив суб'єктів зовнішнього та внутрішнього середовища, які можуть спричинити втрати. У цьому визначенні йдеться про певну невизначеність щодо результатів реалізації загроз, які можуть мати негативні наслідки.

У такому контексті, ширше поняття «загроза» розкриває О. Марченко, яка стверджує, що загрози – це «... такий стан того чи іншого компонента зовнішнього або внутрішнього середовища, який може негативно вплинути на фінансово-економічний стан підприємства та перешкодити реалізації його інтересів [37, с. 176]. Відмінність цього підходу полягає у розгляді загрози не

лише стосовно спричинення збитків, але й щодо проблем у досягненні інтересів, що можна вважати важливим аспектом з позиції подальшого розроблення методологічних засад управління фінансовою безпекою підприємства.

З економічного погляду, до визначення поняття «загроза» підійшли О. Сорочан та Д. Ігнатюк [38, с. 19]. Вони трактують це поняття, як сукупність умов та факторів, яким характерний дестабілізуючий вплив на функціонування і розвиток економічної системи. Тобто, автори доводять, що загроза може гальмувати або ж перешкоджати розвитку підприємства, а відтак має бути об'єктом уваги служби безпеки підприємства. Розгляд сутності загрози через дестабілізуючий вплив обґрунтовує й той момент, що дія загрози не є одномоментним фактом, йдеться про тривалий процес, який має передбачати спостереження та реалізацію найбільш доцільних захисних заходів.

Отож варто погодитись із запропонованим В. Франчуком [39, с. 65] підходом, щодо трактування сутності поняття «загроза». Так, він стверджує, що загроза – це дія дестабілізуючих природних і (або) суб'єктивних факторів, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією, порушенням законів та норм, цілісності процесів чи об'єктів, що можуть спричинити потенційні або реальні збитки. У цьому визначенні автор конкретизує джерела виникнення можливих загроз, які значно пов'язані із протизаконними діями конкурентів або ж інших учасників бізнес-середовища. Якщо В. Франчук у своїх міркуваннях орієнтується насамперед на зовнішнє середовище, то З. Живко приділяє належну увагу і внутрішнім процесам на підприємстві – «... форма небезпеки, виникнення і розвиток якої спричинено негативною дією зовнішнього середовища та неможливістю проконтролювати і здійснювати ефективне управління внутрішнім середовищем системи» [34, с. 12].

На жаль, неможливо перелічити всі можливі загрози для фінансової безпеки підприємства, оскільки їх кількість та характер впливу значною мірою залежить від специфіки фінансово-господарської діяльності та ступеня

агресивності зовнішнього середовища. Окрім цього, потрібно врахувати, що перелік фактичних загроз у межах одного підприємства постійно змінюється, окремі загрози із незначним впливом переходять до групи тих, на наявність яких потрібно зважати, а надалі і в групу пріоритетних для розроблення й реалізації захисних заходів[40 – 47]. Інші загрози є постійними, але такими, що суттєво не впливають на фінансову безпеку підприємства.

Доцільно зважити і на той факт, що джерелом виникнення частини загроз для фінансової безпеки підприємства є загрози іншим функціональним складовим економічної безпеки[48 – 50]. Усі ці обставини суттєво ускладнюють процес моніторингу, відстеження та оцінювання впливу окремих загроз на фінансову безпеку певного підприємства. Водночас, можна виокремити ті загрози, які мають найбільший, на нашу думку, вплив на фінансову безпеку підприємства. До основних зовнішніх загроз фінансовій безпеці підприємства належать: неефективність та «сирість» законодавства у фінансово-кредитній сфері; високий рівень корупції в країні; нерозвиненість фондового ринку; низька інвестиційна привабливість значної кількості регіонів країни; високі банківські відсоткові ставки; недобросовісна конкуренція на внутрішньому ринку; нестабільність національної валюти.

Таким чином ми бачимо, що фінансова безпека суб'єктів господарювання (зокрема промислових підприємств) нерозривно зв'язана з фінансовою безпекою держави. Фінансова безпека – це найважливіша складова економічної безпеки в умовах ринкової економіки яка включає: стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів; гармонійний і соціально спрямований розвиток національної економіки, фінансової системи і всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі; готовність і здатність фінансових інститутів створювати механізми реалізації та захисту інтересів розвитку національних фінансів; підтримка соціально – політичної стабільності суспільства; формування необхідного економічного потенціалу і фінансових умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи

навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів і успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансової безпеки.

Пріоритетними завданнями органів державного управління як суб'єкта реалізації політики забезпечення фінансової безпеки підприємництва є недопущення настання таких загроз, як зниження рівня ділової активності населення, суб'єктивне ускладнення доступу до підприємницької діяльності чи господарських ресурсів, неправомірне втручання у діяльність суб'єктів підприємництва, монополізація економіки, суттєве зниження рівня ефективності фінансово-господарської діяльності та використання ресурсного забезпечення критичної маси підприємств, погіршення рівня конкурентоспроможності підприємств (зокрема у галузево-територіальному аспекті), формування нерациональної та неефективної галузевої структури; значне зменшення обсягів виробництва у базових видах економічної діяльності[51 – 54].

Слід зауважити, що успішна побудова та реалізація механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства має в кінцевому результаті сприяти виконанню таких завдань як:

- забезпечити досягнення та підтримку потрібного рівня безпеки на підприємстві;
- уможливити безперешкодне здійснення фінансово-господарської діяльності;
- забезпечити стійкість фінансової системи підприємства щодо впливу внутрішніх та зовнішніх загроз;
- сформувані безпечні умови для максимально тривалої стабільної діяльності підприємства;
- підтримувати рівень фінансової рівноваги, що дає змогу досягати фінансових інтересів;
- забезпечувати надійність фінансової системи підприємства в умовах складно прогнозованої зміни середовища функціонування;

- забезпечити захист фінансових ресурсів, відносин та інтересів підприємства;

- сформувавши безпечні умови ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

В умовах посилення невизначеності у зміні середовища функціонування українських підприємств основою процесу забезпечення фінансової безпеки має стати механізм, формування якого неможливе без потрібного теоретичного підґрунтя. Внаслідок неможливості використання іноземного досвіду, представники підприємницьких кіл ґрунтуються на власному досвіді, в основі якого міститься навика формування перших систем економічної безпеки, та поглиблюють співпрацю із науковцями. Поєднання практичного досвіду з теоретичними знаннями сприяє розширенню параметрів функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки, який має враховувати потребу досягнення та підтримки фінансової стійкості й стабільності, рівноваги і надійності.

Висновки до розділу 1

З метою здійснення господарської діяльності кожне підприємство мусить мати майно, котре належить йому на правах власності чи володіння. Усе майно, яке належить підприємству та відображене в його балансі, називається його активами. Активи – це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємства в майбутньому, процес формування його активів повинен носити цілеспрямований характер; основною метою формування активів підприємства є виявлення та задоволення потреб в окремих їх видах для забезпечення операційного процесу, а також оптимізація їх складу для забезпечення умов ефективної господарської діяльності.

Аналіз активів (майна) підприємства в контексті фінансової безпеки здійснюється за допомогою інструментарію фінансового аналізу за технологією фінансового менеджменту та контролінгу.

Безпека підприємства – це такий стан його правових, економічних та виробничих відносин, а також матеріальних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів, який виражає здатність підприємства до стабільного функціонування. Характеризуючи безпеку в економічному аспекті, її слід розуміти як можливість застосування ресурсів, необхідних для нормального та стабільного функціонування господарської одиниці, а також для її економічного росту. Крім того фінансова безпека підприємства є комплексним поняттям і пов'язана не лише з внутрішнім станом самого підприємства, а й з впливом зовнішнього середовища, з його суб'єктами, з якими підприємство вступає у взаємозв'язки.

Успішна побудова та реалізація механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства має в кінцевому результаті сприяти виконанню таких завдань як:

- забезпечити досягнення та підтримку потрібного рівня безпеки на підприємстві;
- уможливити безперешкодне здійснення фінансово-господарської діяльності;
- забезпечити стійкість фінансової системи підприємства щодо впливу внутрішніх та зовнішніх загроз;
- сформувані безпечні умови для максимально тривалої стабільної діяльності підприємства;
- підтримувати рівень фінансової рівноваги, що дає змогу досягати фінансових інтересів;
- забезпечувати надійність фінансової системи підприємства в умовах складно прогнозованої зміни середовища функціонування;
- забезпечити захист фінансових ресурсів, відносин та інтересів підприємства;

– сформувати безпечні умови ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПАТ «ЗМК «ЗСС»

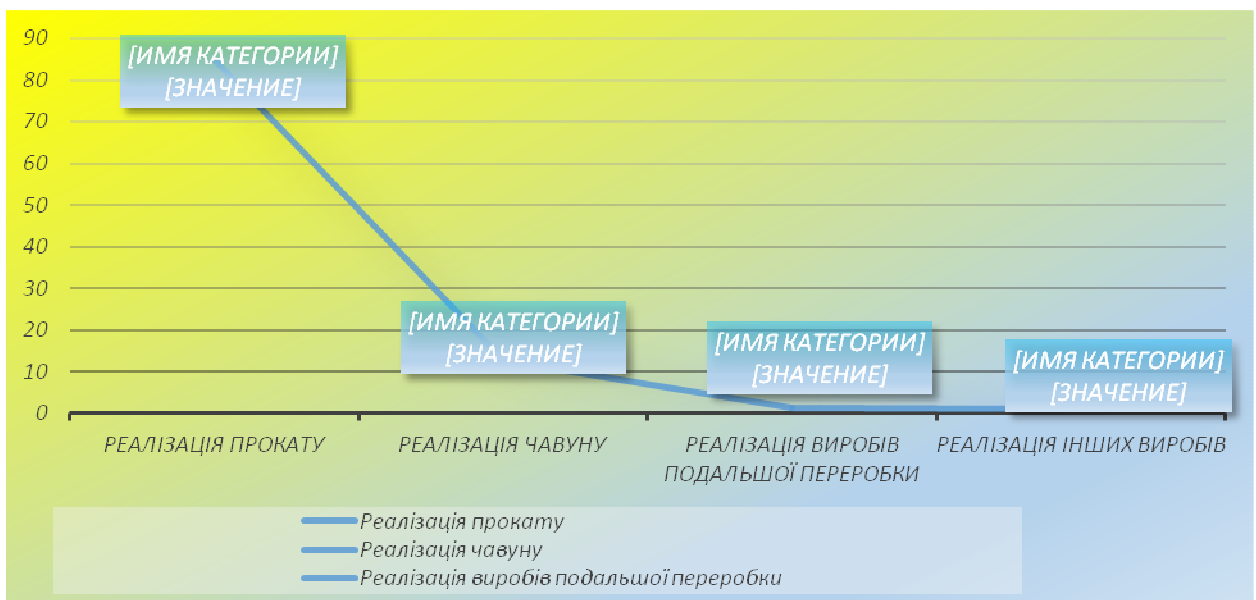
ПАТ Запорізький Металургійний Комбінат «Запоріжсталь» (далі ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь») був збудований в 1933 – 1939 роках. 4 січня 1997 року державне підприємство Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» було перетворено у відкрите акціонерне товариство із стовідсотковим державним капіталом. В період 1998 – 2001 рр. згідно з планом приватизації ПАТ «Запоріжсталь» проводилася поступова реалізація державної частки статутного фонду товариства шляхом пільгового розміщення акцій, продажу пакетів акцій на сертифікатних аукціонах, через фондову біржу, на некомерційному конкурсі.

ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» являє собою підприємство з повним металургійним циклом. Предметом діяльності підприємства є виробництво та збут металургійної продукції, металовиробів виробничого і побутового призначення, інших супутніх видів продукції металургійного циклу. Крім того, здійснюється виробництво та збут іншої продукції промислово-технічного призначення, сільськогосподарської продукції, товарів народного споживання і продуктів харчування.

ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» постійно ведуться роботи, спрямовані на покращення якості та розширення асортименту продукції, яка виробляється на підприємстві. Усі види продукції користуються попитом як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, тому доцільність виробництва окремих виробів у найближчі роки не викликає сумніву.

Станом на 31.12.2018 р. середньооблікова чисельність штатних працівників складала 10 394 осіб; середня чисельність позаштатних осіб та осіб, які працюють за сумісництвом (зовнішнім) – 46 осіб; чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) –

16 осіб. Фонд оплати праці складає 2 195 164,9 тис. грн. Збільшення фонду оплати праці (+409 608,5 тис. грн. або +22,9 %) відносно попереднього року відбулося за рахунок зростання середньої заробітної плати в еквіваленті повної зайнятості на 33,4 % (+549 144,0 тис. грн.) та зниження чисельності працюючих в еквіваленті повної зайнятості на 7,8 % (-139 535,5 тис. грн.). Тобто, темп росту заробітної плати перевищує темп зниження чисельності працюючих, що свідчить про покращення умов праці на підприємстві. Кадрова програма ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь», спрямована на забезпечення рівня кваліфікації працівників. Структура реалізованої продукції підприємства у 2018 році в грошовому виразі представлена на рис. 2.1.

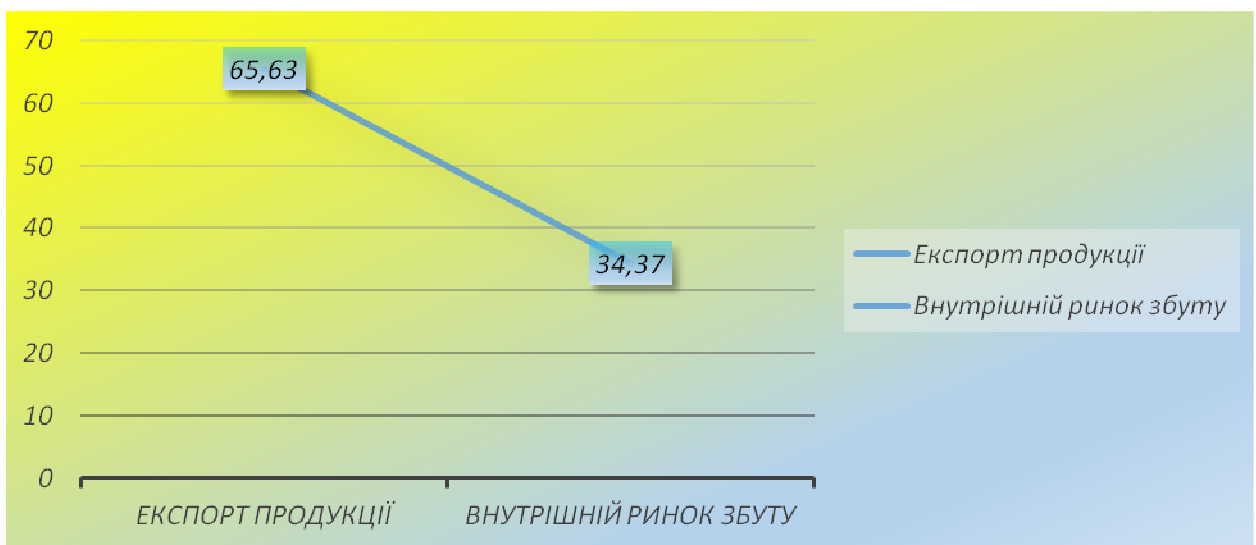

Рис. 2.1. Структура реалізації продукції ПАТ ЗМК «ЗСС» у 2018 р.

Найбільшу питому вагу в обсязі реалізації продукції підприємства ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» займає реалізація прокату (84,83%), на другому місці – реалізація чавуну 12,66%. У сумі обсяг реалізації цих двох видів продукції складає 97,49%, тобто саме ці види продукції впливають на конкурентоспроможність, фінансову безпеку, фінансову стабільність роботи підприємства.

Слід звернути увагу на те, що ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» є експортноорієнтованим підприємством. Частка експорту в загальній сумі

реалізації становить 65,63%. Основні ринки збуту продукції ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» це внутрішній ринок, Європа, Туреччина, Африка, СНД, Близький Схід, Азія, Америка. ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» отримує відшкодування ПДВ, тобто в своєму поточному господарському обороті воно має додатковий фінансовий ресурс, що позитивно впливає на оборотність грошових коштів та оборотних активів і, як наслідок, позитивно впливає на фінансові результати діяльності. Структура реалізації продукції за ринковим критерієм представлена на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Структура реалізації продукції ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» за ринковим критерієм

На думку світових експертів, попит на сталеву продукцію підтримують такі чинники, як відновлення економічної активності в західних країнах, а також покращення результатів економік, що розвиваються. Найшвидше попит на сталеву продукцію буде збільшуватися в країнах Азії (без Китаю). Також підвищення попиту очікується на ринках Близького Сходу та АСЕАН завдяки продовженню реалізації інфраструктурних проектів. Для Туреччини WorldSteel прогнозує відновлення економіки і національного ринку сталевих продукції завдяки антикризовим заходам уряду, що також вплине на попит. Основними ринками збуту продукції ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2018 р. є

такі: внутрішній ринок 25,13%; Європа 17,26%; Туреччина 14,04%; Африка 11,83%; країни СНД 8,64%; Близький Схід 8,35%; Азія 6,02%; Америка 5,61%. Основними клієнтами підприємства на внутрішньому ринку є ТОВ «Метінвест СМЦ»; ТОВ «МД Істейт»; ТОВ «ЗЛМЗ»; ПрАТ «ТЗ «ТРУБОСТАЛЬ»; ПрАТ «ММК ім. Ілліча» та інші.

В табл. 2.1 нами представлено аналіз фінансових результатів (чистого доходу та чистого прибутку) ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» впродовж 2013 – 2018 рр. Він дає змогу стверджувати, що чистий дохід від реалізації є більш керованим фінансовим показником ніж чистий прибуток тому, що на чистий прибуток здійснює вплив низка нерегульованих підприємством чинників.

Таблиця 2.1

Динаміка фінансових результатів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»

Показник	2014	2015	2016	2017	2018
Чистий дохід від реалізації продукції, млн. грн.	22111	31395	33159	46754	59154
Чистий прибуток, млн. грн.	1120	1805	4690	3348	1805
Темп росту чистого доходу, %	-	141,98	105,62	140,99	126,52
Темп росту чистого прибутку, %	-	161,16	259,83	71,39	89,74

Темп росту чистого доходу від реалізації продукції у 2015 р. складає 142%; у 2016 р. він уповільнюється до 106%; у 2017 р. темп росту практично відновлюється до рівня 2015 р. і складає 141%, а у 2018 р. знижується до 127%. Темп росту чистого прибутку у 2015 р. складає 161%; у 2016 р. чистий прибуток зростає у 2,6 разів; проте у 2017 р. він знижується і темп росту вже становить 71%, а у 2018 р. практично 90%. Можемо констатувати нестабільні темпи росту чистого прибутку, що негативно позначається на фінансовій безпеці підприємства.

Таблиця 2.2

**Основні результати фінансово-господарської діяльності ПАТ «ЗМК
«Запоріжсталь» у 2016 – 2018 рр.**

Найменування показника / рік	2016	2017	+,- тис.грн.	ТР, %	2018	+,- тис.грн.	ТР, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	33158709	46746886	+13588177	140,98	59153818	+12406932	126,54
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	23699479	38309499	+14610020	161,65	49414580	+11105081	128,99
Валовий прибуток	9459230	8437387	-1021843	89,20	7813209	-624178	92,60
Операційний прибуток	7063218	5210934	-1852284	73,78	2135646	-3075288	40,98
Чистий прибуток	4690083	3348549	-1341534	71,40	1804968	-1543581	53,90

Динаміка основних фінансових результатів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» виконана на підставі даних фінансової звітності (Додатки Г, Д, Є) та демонструє наступне:

- темп росту собівартості реалізованої продукції у 2016 – 2017 рр. складає 161,65% та випереджує темп росту чистого доходу від реалізації продукції (140,98%), що свідчить про неефективну політику управління витратами, що відносяться до собівартості;
- у цьому ж періоді темп росту валового прибутку, операційного прибутку та чистого прибутку менше 100%, тобто абсолютні показники прибутку знижуються, що також негативно впливає на економічну безпеку;
- у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. темп росту собівартості складає 128,99%, він перевищує темп росту чистого доходу від реалізації продукції (126,54%), але не суттєво, що позитивно позначилось на темпі росту валового прибутку (він склав 92,6%), але темп росту операційного прибутку та чистого прибутку значно нижче за показники попереднього періоду; це свідчить про неефективне управління витратами на рівні операційної діяльності, що спричинило падіння обсягу чистого прибутку.

В цілому, діяльність ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» можна вважати ефективною та такою, що забезпечує достатній рівень фінансової безпеки.

2.2. Горизонтальний та вертикальний аналіз активів і джерел їх формування на ПАТ «ЗМК «ЗСС»

Аналіз майна підприємства являє собою аналітичне дослідження, що спрямоване на дослідження складу, структури та динаміки статей активів балансу з метою подальшого прийняття управлінських рішень щодо його оптимізації та найбільш ефективного використання в процесі господарської діяльності. Грунтуючись на тому, що активи (майно)– це економічні ресурси, використання яких спрямоване на отримання прибутку, то результати дослідження формують підґрунтя для заходів з покращення використання майна у перспективі.

Нами досліджено активи ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» за період 2016 – 2018 рр. та складено аналітичні таблиці 2.3 – 2.5.

На початок 2016 року загальна вартість майна ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» складає 30093898 тис.грн., на кінець року 40482468 тис.грн., тобто на 10388570 тис.грн. більше; темп росту вартості майна становить 134,5%, тобто відбувається приріст вартості майна. Зростання вартості майна підприємства відбулось за рахунок зростання балансової вартості нематеріальних активів; залишків незавершених капітальних інвестицій; балансової вартості інвестиційної нерухомості; балансової вартості залишків запасів; дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги; дебіторської заборгованості за виданими авансами; іншої поточної дебіторської заборгованості; інших оборотних активів. Питома вага необоротних активів в структурі активів підприємства на початок року складає 62,5%, на кінець 2016 року – 47,7%, що також є позитивною тенденцією та свідчить про процес декапіталізації активів, тобто збільшення мобільної складової у структурі активів, а саме оборотних активів. Оборотні активи в структурі сукупних активів на початок року склали 37,5%, а на кінець року 52,3%. Якщо збільшення оборотних активів супроводжується зростанням обсягу

чистого доходу від реалізації продукції, то ми можемо стверджувати, що підприємство нарощує обсяги своєї господарської діяльності.

Таблиця 2.3

Аналіз активів ПАТ МК «Запоріжсталь» за 2016 рік

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темپ росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	2 457	0,0	9 569	0,0	7 112	0,0	389,5
первісна вартість	2 457	0,0	13 487	0,0	11 030	0,0	548,9
накопичена амортизація	0	0,0	-3 918	0,0	-3 918	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	1 455 736	4,8	2 121 178	5,2	665 442	0,4	145,7
Основні засоби:	16 210 946	53,9	16 054 020	39,7	-156 926	-14,2	99,0
первісна вартість	16 210 946	53,9	17 750 591	43,8	1 539 645	-10,0	109,5
знос	0	0,0	-1 696 571	-4,2	-1 696 571	-4,2	0,0
Інвестиційна нерухомість:	6 518	0,0	6 965	0,0	447	0,0	106,9
первісна вартість	6 518	0,0	6 965	0,0	447	0,0	106,9
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
інші фінансові інвестиції	1 128 608	3,8	1 128 608	2,8	0	-1,0	100,0
Довгострокова дебіторська заборгованість	48	0,0	0	0,0	-48	0,0	0,0
Інші необоротні активи	369	0,0	107	0,0	-262	0,0	29,0
Усього за розділом I	18 804 682	62,5	19 320 447	47,7	515 765	-14,8	102,7
II. Оборотні активи							
Запаси	3 627 615	12,1	4 086 059	10,1	458 444	-2,0	112,6
Виробничі запаси	1 483 222	4,9	1 696 330	4,2	213 108	-0,7	114,4
Незавершене виробництво	847 818	2,8	595 882	1,5	-251 936	-1,3	70,3
Готова продукція	1 295 411	4,3	1 793 376	4,4	497 965	0,1	138,4
Товари	1 164	0,0	471	0,0	-693	0,0	40,5
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	5 353 147	17,8	6 292 365	15,5	939 218	-2,2	117,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	20 066	0,1	762 251	1,9	742 185	1,8	3 798,7
з бюджетом	791 833	2,6	524 484	1,3	-267 349	-1,3	66,2
у тому числі з податку на прибуток	43	0,0	0	0,0	-43	0,0	0,0
з нарахованих доходів	138	0,0	2 462	0,0	2 324	0,0	1 784,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	896 752	3,0	7 560 490	18,7	6 663 738	15,7	843,1
Поточні фінансові інвестиції	0	0,0	700	0,0	700	0,0	0,0
Гроші та їх еквіваленти	387 424	1,3	1 027 854	2,5	640 430	1,3	265,3
Готівка	14	0,0	12	0,0	-2	0,0	85,7
Рахунки в банках	387 399	1,3	1 027 834	2,5	640 435	1,3	265,3
Витрати майбутніх періодів	201 580	0,7	256 044	0,6	54 464	0,0	127,0
Інші оборотні активи	8 560	0,0	647 241	1,6	638 681	1,6	7 561,2
Усього за розділом II	11 287 115	37,5	21 159 950	52,3	9 872 835	14,8	187,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття							
Баланс	30 093 898	100,0	40 482 468	100,0	10 388 570	0,0	134,5

Таким чином, структура активів у 2016 році така: питома вага необоротних активів на початок року 62,5%, а на кінець року 47,7%; питома вага оборотних активів на початок року 37,5%, а на кінець року 52,3% (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2016 р.

Зміни, що відбулись у структурі активів свідчать про підвищення мобільності структури у зв'язку із зростанням обсягу господарської діяльності, що позитивно характеризує ці зміни.

Темп росту майна у 2017 році становить 153,1%, що також є позитивною тенденцією, бо поряд із цим спостерігається зростання чистого доходу від реалізації продукції на 40,98%. Продовжує знижуватись питома вага необоротних активів в структурі майна підприємства з 47,7% на початок 2017 року до 37,9% на кінець 2017 року. Питома вага оборотних активів на початок року становить 52,3%, а на кінець 2017 року 62,1%, що також є свідченням нарощування обсягу господарської діяльності. Зростання вартості майна підприємства відбулось за рахунок зростання первісної вартості нематеріальних активів; первісної вартості основних засобів; первісної вартості інвестиційної нерухомості. Перелічені чинники вплинули на зростання вартісного обсягу необоротних активів на 21,6%-х пункти.

Таблиця 2.4

Аналіз активів ПАТ МК «Запоріжсталь» за 2017 рік

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	9 569	0,0	20 346	0,0	10 777	0,0	212,6
первісна вартість	13 487	0,0	20 346	0,0	6 859	0,0	150,9
накопичена амортизація	-3 918	0,0	0	0,0	3 918	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	2 121 178	5,2	1 408 344	2,3	-712 834	-3,0	66,4
Основні засоби:	16 054 020	39,7	20 952 658	33,8	4 898 638	-5,9	130,5
первісна вартість	17 750 591	43,8	20 952 658	33,8	3 202 067	-10,0	118,0
знос	-1 696 571	-4,2	0	0,0	1 696 571	4,2	0,0
Інвестиційна нерухомість:	6 965	0,0	8 020	0,0	1 055	0,0	115,1
первісна вартість	6 965	0,0	8 020	0,0	1 055	0,0	115,1
знос	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
інші фінансові інвестиції	1 128 608	2,8	1 109 680	1,8	-18 928	-1,0	98,3
Інші необоротні активи	107	0,0	0	0,0	-107	0,0	0,0
Усього за розділом I	19 320 447	47,7	23 499 048	37,9	4 178 601	-9,8	121,6
II. Оборотні активи							
Запаси	4 086 059	10,1	5 133 524	8,3	1 047 465	-1,8	125,6
Виробничі запаси	1 696 330	4,2	1 640 288	2,6	-56 042	-1,5	96,7
Незавершене виробництво	595 882	1,5	2 063 157	3,3	1 467 275	1,9	346,2
Готова продукція	1 793 376	4,4	1 429 594	2,3	-363 782	-2,1	79,7
Товари	471	0,0	485	0,0	14	0,0	103,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	6 292 365	15,5	11 158 065	18,0	4 865 700	2,5	177,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
за виданими авансами	762 251	1,9	745 589	1,2	-16 662	-0,7	97,8
з бюджетом	524 484	1,3	1 315 844	2,1	791 360	0,8	250,9
у тому числі з податку на прибуток	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
з нарахованих доходів	2 462	0,0	1 236	0,0	-1 226	0,0	50,2
із внутрішніх розрахунків	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	7 560 490	18,7	17 845 366	28,8	10 284 876	10,1	236,0
Поточні фінансові інвестиції	700	0,0	0	0,0	-700	0,0	0,0
Гроші та їх еквіваленти	1 027 854	2,5	348 928	0,6	-678 926	-2,0	33,9
Готівка	12	0,0	0	0,0	-12	0,0	0,0
Рахунки в банках	1 027 834	2,5	348 918	0,6	-678 916	-2,0	33,9
Витрати майбутніх періодів	256 044	0,6	308 272	0,5	52 228	-0,1	120,4
Інші оборотні активи	647 241	1,6	1 630 937	2,6	983 696	1,0	252,0
Усього за розділом II	21 159 950	52,3	38 487 761	62,1	17 327 811	9,8	181,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	2 071	0,0	265	0,0	-1 806	0,0	12,8
Баланс	40 482 468	100,0	61 987 074	100,0	21 504 606	0,0	153,1

В результаті змін у структурі оборотних активів у 2017 р. відбулось також зростання питомої ваги оборотних активів на 81,9%-х пункти. На

25,6%-х пункти зросла балансова вартість запасів, до яких віднесено виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція та товари. Продовжує зростати інша поточна дебіторська заборгованість.

У 2017 р. структура активів має такий вигляд: питома вага необоротних активів на початок 2017 р. становить 47,7%, а на кінець року 37,9%; питома вага оборотних активів на початок року становить 52,3%, а на кінець року 62,1% (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2017 р.

Зміни, що відбулись у структурі активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2017 р. свідчать про підвищення мобільності структури у зв'язку із зростанням обсягу господарської діяльності, що позитивно характеризує ці зміни.

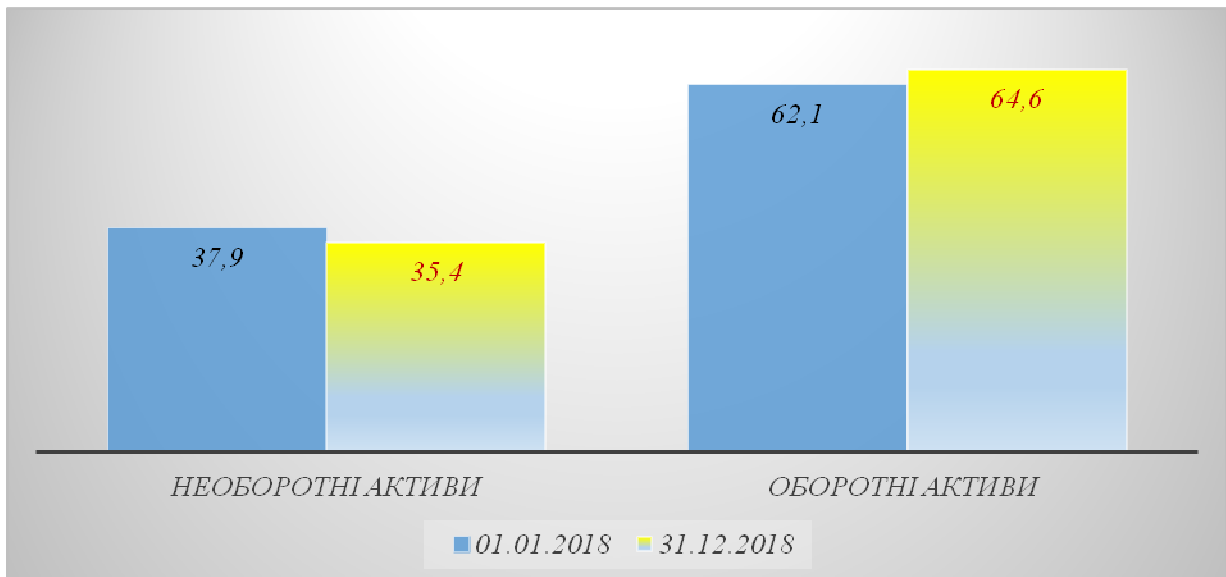
Темп росту балансової вартості майна у 2018 році складає 113,7%, що супроводжується подальшим нарощуванням обсягу господарської діяльності. Питома вага необоротних активів впродовж 2018 року суттєво не змінилась. Взагалі суттєвих змін в структурі активів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2018 році не відбулось.

Таблиця 2.5

Аналіз активів ПАТ МК «Запоріжсталь» за 2018 рік

Найменування статті	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	20 346	0,0	68 133	0,1	47 787	0,1	334,9
первісна вартість	20 346	0,0	47 119	0,1	26 773	0,0	231,6
накопичена амортизація	0	0,0	-21 014	0,0	-21 014	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	1 408 344	2,3	1 293 019	1,8	-115 325	-0,4	91,8
Основні засоби:	20 952 658	33,8	20 547 936	29,2	-404 722	-4,6	98,1
первісна вартість	20 952 658	33,8	22 522 642	32,0	1 569 984	-1,8	107,5
знос	0	0,0	-1 974 706	-2,8	-1 974 706	-2,8	0,0
Інвестиційна нерухомість:	8 020	0,0	6 741	0,0	-1 279	0,0	84,1
первісна вартість	8 020	0,0	6 741	0,0	-1 279	0,0	84,1
знос	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
інші фінансові інвестиції	1 109 680	1,8	1 038 362	1,5	-71 318	-0,3	93,6
Усього за розділом I	23 499 048	37,9	24 928 897	35,4	1 429 849	-2,5	106,1
II. Оборотні активи							
Запаси	5 133 524	8,3	5 112 500	7,3	-21 024	-1,0	99,6
Виробничі запаси	1 640 288	2,6	2 211 166	3,1	570 878	0,5	134,8
Незавершене виробництво	2 063 157	3,3	1 097 094	1,6	-966 063	-1,8	53,2
Готова продукція	1 429 594	2,3	1 779 995	2,5	350 401	0,2	124,5
Товари	485	0,0	24 245	0,0	23 760	0,0	4 999,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	11 158 065	18,0	17 015 658	24,1	5 857 593	6,1	152,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
за виданими авансами	745 589	1,2	1 283 857	1,8	538 268	0,6	172,2
з бюджетом	1 315 844	2,1	894 464	1,3	-421 380	-0,9	68,0
у тому числі з податку на прибуток	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
з нарахованих доходів	1 236	0,0	1 963	0,0	727	0,0	158,8
із внутрішніх розрахунків	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	17 845 366	28,8	18 859 141	26,8	1 013 775	-2,0	105,7
Поточні фінансові інвестиції	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Гроші та їх еквіваленти	348 928	0,6	423 708	0,6	74 780	0,0	121,4
Готівка	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Рахунки в банках	348 918	0,6	423 693	0,6	74 775	0,0	121,4
Витрати майбутніх періодів	308 272	0,5	286 391	0,4	-21 881	-0,1	92,9
Інші оборотні активи	1 630 937	2,6	1 658 514	2,4	27 577	-0,3	101,7
Усього за розділом II	38 487 761	62,1	45 536 196	64,6	7 048 435	2,5	118,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття							
	265	0,0	551	0,0	286	0,0	207,9
Баланс	61 987 074	100,0	70 465 644	100,0	8 478 570	0,0	113,7

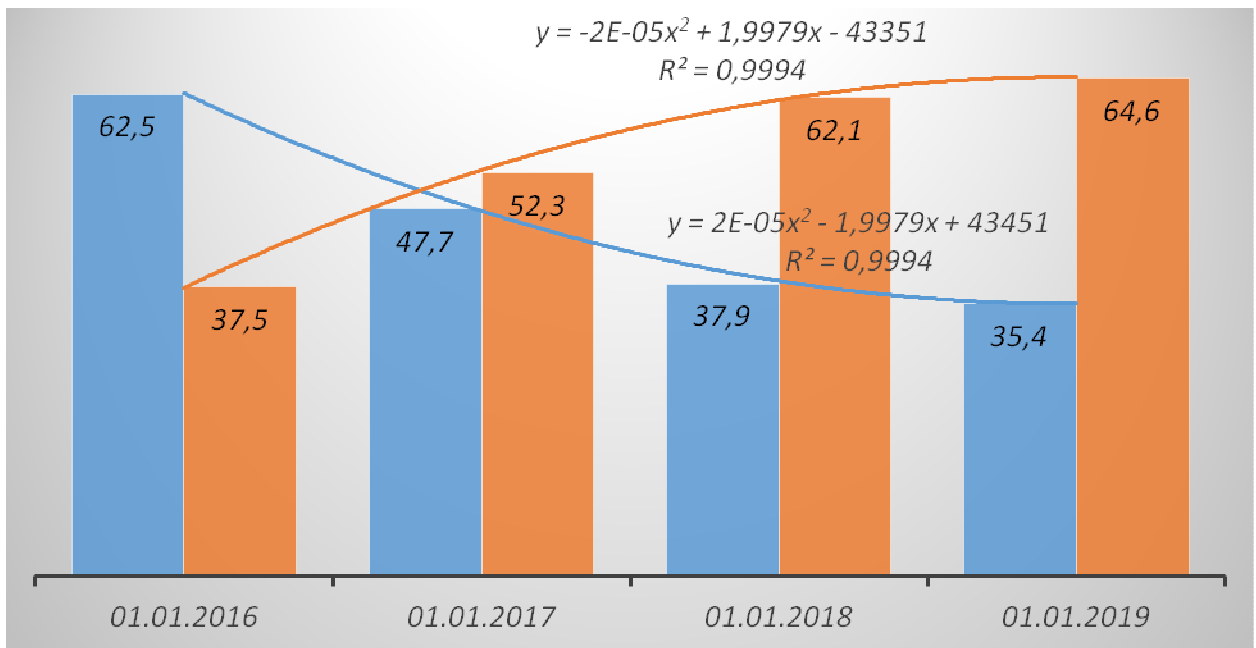
У 2018 р. структура активів має такий вигляд: питома вага необоротних активів на початок 2018 р. становить 37,9%, а на кінець року 35,4%; питома вага оборотних активів на початок року становить 62,1%, а на кінець року 64,6% (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2018 р.

Таким чином, за період 2016 – 2018 рр. ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» має стабільну тенденцію зміни структури активів та позитивних тенденцій у господарській діяльності, що обумовлені:

- ефективною політикою відносно оптимального співвідношення між двома стратегічними складовими майна – необоротними активами та оборотними активами;
- переміщенням питомої ваги в бік оборотних активів (64,6% на кінець 2018 р.), що об’єктивно пояснюється нарощенням обсягу господарського обороту та позитивно впливає оборотність майна;
- абсолютні показники динаміки вартісного обсягу основних засобів свідчать про постійне оновлення основних засобів, тобто інвестування коштів в об’єкти основних засобів з метою підвищення якості продукції та конкурентоспроможності підприємства;
- стабільний темп росту загальної вартості майна свідчить про зростання обсягів господарського обороту підприємства та покращення позицій підприємства на товарному ринку.

Рис. 2.6. Динаміка структури майна ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»

Вищеперераховані чинники є підставою стверджувати, що за період 2016 – 2018 рр. склад, структура та динаміка майна забезпечують фінансову безпеку підприємства.

Важливим етапом аналізу є дослідження джерел формування майна, тобто аналіз капіталу. Результати горизонтального та вертикального аналізу капіталу ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» наведені в табл. 2.6 – 2.8.

Питома вага власного капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» на початок 2016 року становить 52%, на кінець року 49,9%, тобто капітал підприємства сформований практично у відношенні 50/50 власний до позикового капіталу (табл. 2.6). Це свідчить про нормальну фінансову стійкість підприємства. Важливою структурною складовою власного капіталу є нерозподілений прибуток. У підприємства впродовж 2016 року нерозподілений прибуток зростає з 4772435 тис.грн. на 01.01.2016 р. до 10392611 тис.грн. на 31.12.2016 р., тобто накопичення чистого прибутку становить 5620176 тис.грн. така тенденція свідчить про зміцнення економічної безпеки підприємства за рахунок накопичення власних джерел фінансування господарської

діяльності, які, поряд з іншим, є інвестиційними ресурсами економічного розвитку.

Таблиця 2.6

Аналіз капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2016 році

Найменування статті	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	2,2	660 920	1,6	0	-0,6	100,0
Капітал у дооцінках	9 800 502	32,6	8 787 256	21,7	-1 013 246	-10,9	89,7
Додатковий капітал	-82 251	-0,3	-161 333	-0,4	-79 082	-0,1	196,1
Резервний капітал	506 200	1,7	506 200	1,3	0	-0,4	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4 772 435	15,9	10 392 611	25,7	5 620 176	9,8	217,8
Усього за розділом I	15 657 806	52,0	20 185 654	49,9	4 527 848	-2,2	128,9
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	1 273 399	4,2	914 766	2,3	-358 633	-2,0	71,8
Довгострокові кредити банків	741 223	2,5	797 778	2,0	56 555	-0,5	107,6
Інші довгострокові зобов'язання	43 162	0,1	45 053	0,1	1 891	0,0	104,4
Довгострокові забезпечення	1 054 036	3,5	1 254 424	3,1	200 388	-0,4	119,0
Цільове фінансування	555	0,0	479	0,0	-76	0,0	86,3
Усього за розділом II	3 112 375	10,3	3 012 500	7,4	-99 875	-2,9	96,8
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	2 690 828	8,9	2 985 146	7,4	294 318	-1,6	110,9
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	18 589	0,1	14 645	0,0	-3 944	0,0	78,8
за товари, роботи, послуги	5 679 226	18,9	11 282 625	27,9	5 603 399	9,0	198,7
за розрахунками з бюджетом	472 291	1,6	170 520	0,4	-301 771	-1,1	36,1
за у тому числі з податку на прибуток	430 701	1,4	114 570	0,3	-316 131	-1,1	26,6
за розрахунками зі страхування	10 950	0,0	10 307	0,0	-643	0,0	94,1
за розрахунками з оплати праці	45 754	0,2	48 660	0,1	2 906	0,0	106,4
за одержаними авансами	10 475	0,0	21 322	0,1	10 847	0,0	203,6
за розрахунками з учасниками	13 974	0,0	13 974	0,0	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	89 943	0,3	98 428	0,2	8 485	-0,1	109,4
Доходи майбутніх періодів	419	0,0	394	0,0	-25	0,0	94,0
Інші поточні зобов'язання	2 291 268	7,6	2 638 293	6,5	347 025	-1,1	115,1
Усього за розділом III	11 323 717	37,6	17 284 314	42,7	5 960 597	5,1	152,6
Баланс	30 093 898	100,0	40 482 468	100,0	10 388 570	0,0	134,5

Вивчення позикового капіталу дає змогу констатувати, що підприємство залучає довгострокові та короткострокові позикові кошти для забезпечення поточної та інвестиційної діяльності. ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» має короткостроковий кредит, темп росту короткострокової кредиторської заборгованості складає 110,9%. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок року становить 5679226 тис.грн., на кінець року 11282625 тис.грн., темп росту заборгованості становить 198,7%, тобто підприємство активно залучає кошти тимчасово у поточний господарський оборот. Питома вага короткострокових зобов'язань на початок року становить 37,6%, а на кінець року 42,7%, тобто впродовж 2016 р. підприємство підсилило свою залежність від короткострокових позикових коштів.

Комбінована політика фінансування поточної та інвестиційної діяльності, тобто за рахунок власних джерел фінансування, короткострокових та довгострокових джерел фінансування вимушують постійно слідкувати за ефективністю залучення позикових коштів, але у 2016 р. підприємство є фінансово стійким за структурою капіталу, що є ознакою достатнього рівня фінансової безпеки.

Питома вага власного капіталу на початок 2017 року становить 49,9%, а на кінець року 42,3% (табл. 2.7). Позитивною динамікою характеризується зміна обсягу нерозподіленого прибутку, темп росту нерозподіленого прибутку складає 135,2%. Слід відмітити, що у 2017 році спостерігається уповільнення темпу росту нерозподіленого прибутку (у 2016 році темп росту складав 217,8%), але власне наявність приросту нерозподіленого прибутку свідчить про зміцнення економічної безпеки підприємства. Політика підприємства відносно довгострокового залучення грошових коштів у 2017 році практично не змінилась. Питома вага довгострокових зобов'язань на початок року становила 7,4%, а на кінець року 5,5%, тобто залежність підприємства від довгострокових позикових коштів є несуттєвою. Слід зауважити, що у 2017 році підприємство дещо змінило фінансову політику

відносно залучення короткострокових позикових джерел фінансування у господарський оборот підприємства. У зв'язку із цим питома вага цих джерел фінансування впродовж 2017 року зросла на 9,5%.

Таблиця 2.7

Аналіз капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2017 році

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	1,6	660 920	1,1	0	-0,6	100,0
Капітал у дооцінках	8 787 256	21,7	11 014 792	17,8	2 227 536	-3,9	125,3
Додатковий капітал	-161 333	-0,4	0	0,0	161 333	0,4	0,0
Резервний капітал	506 200	1,3	506 200	0,8	0	-0,4	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	10 392 611	25,7	14 049 681	22,7	3 657 070	-3,0	135,2
Усього за розділом I	20 185 654	49,9	26 231 593	42,3	6 045 939	-7,5	130,0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	914 766	2,3	1 143 353	1,8	228 587	-0,4	125,0
Довгострокові кредити банків	797 778	2,0	655 095	1,1	-142 683	-0,9	82,1
Інші довгострокові зобов'язання	45 053	0,1	31 537	0,1	-13 516	-0,1	70,0
Довгострокові забезпечення	1 254 424	3,1	1 579 041	2,5	324 617	-0,6	125,9
Цільове фінансування	479	0,0	403	0,0	-76	0,0	84,1
Усього за розділом II	3 012 500	7,4	3 409 429	5,5	396 929	-1,9	113,2
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	2 985 146	7,4	3 044 256	4,9	59 110	-2,5	102,0
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	14 645	0,0	13 516	0,0	-1 129	0,0	92,3
за товари, роботи, послуги	11 282 625	27,9	26 157 728	42,2	14 875 103	14,3	231,8
за розрахунками з бюджетом	170 520	0,4	295 621	0,5	125 101	0,1	173,4
за у тому числі з податку на прибуток	114 570	0,3	238 111	0,4	123 541	0,1	207,8
за розрахунками зі страхування	10 307	0,0	11 526	0,0	1 219	0,0	111,8
за розрахунками з оплати праці	48 660	0,1	58 119	0,1	9 459	0,0	119,4
за одержаними авансами	21 322	0,1	7 766	0,0	-13 556	0,0	36,4
за розрахунками з учасниками	13 974	0,0	13 974	0,0	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	98 428	0,2	128 887	0,2	30 459	0,0	130,9
Доходи майбутніх періодів	394	0,0	369	0,0	-25	0,0	93,7
Інші поточні зобов'язання	2 638 293	6,5	2 614 290	4,2	-24 003	-2,3	99,1
Усього за розділом III	17 284 314	42,7	32 346 052	52,2	15 061 738	9,5	187,1
Баланс	40 482 468	100,0	61 987 074	100,0	21 504 606	0,0	153,1

Таким чином, структура капіталу у 2017 році така: на початок року питома вага власного капіталу 49,9%; довгострокових позикових джерел 7,4%; короткострокових позикових джерел фінансування 42,7%; на кінець 2017 року питома вага власного капіталу 42,3%; довгострокових позикових джерел 4,9%; короткострокових позикових джерел фінансування 52,2%.

Тобто, у 2017 році структура джерел формування майна змінюється у бік підвищення питомої ваги короткострокових залучених коштів на 9,5%-х пунктів та зниження питомої ваги власних джерел фінансування на 7,5%-х пунктів. Такі зміни свідчать про часткове зниження рівня фінансової стійкості та фінансової безпеки і потребують постійного моніторингу.

Питома вага власного капіталу на початок 2018 року становить 42,3%, на кінець 2018 року – 45,1%. Чинник, що вплинув на зростання питомої ваги власного капіталу це зростання нерозподіленого прибутку з 22,7% на початок року до 28,6% на кінець року.

Така динаміка є результатом ефективної роботи підприємства та передумовою його економічної безпеки. Темп росту нерозподіленого прибутку складає 139,4%, тобто він прискорився у порівнянні з 2017 роком, що є позитивною тенденцією та свідчить про покращення структури балансу. Знижується питома вага довгострокових зобов'язань в структурі капіталу з 5,5% на початок року до 4,4% на кінець 2018 року.

Питома вага короткострокових зобов'язань на початок року становить 52,2%, а на кінець року – 50,5%, тобто і у 2018 році підприємство не знижує обсяг короткострокових залучених коштів у поточному господарському обороті. Обсяг короткострокових кредитів банків залишається постійним та складає 3044256 тис.грн. на початок року та 3016618 тис.грн. на кінець року. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок і на кінець 2018 року практично не змінилась і її питома вага становить, відповідно, 42,2% та 42%.

Таблиця 2.8

Аналіз капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2018 році

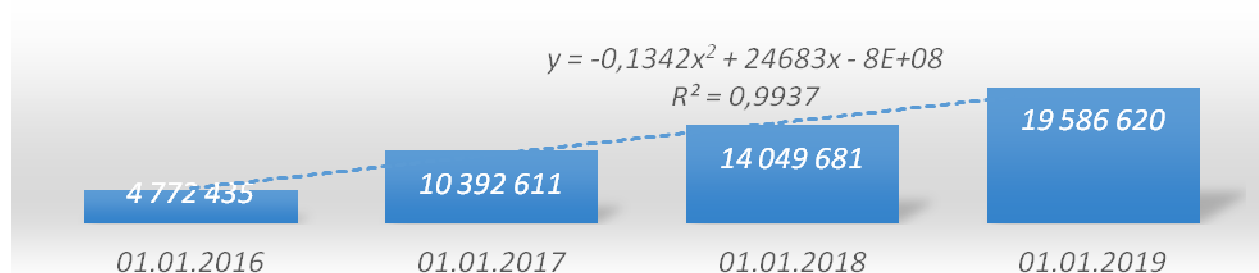
Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	1,1	660 920	1,0	0	-0,1	100,0
Капітал у дооцінках	11 014 792	17,8	10 139 310	14,8	-875 482	-3,0	92,1
Резервний капітал	506 200	0,8	506 200	0,7	0	-0,1	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	14 049 681	22,7	19 586 620	28,6	5 536 939	5,9	139,4
Усього за розділом I	26 231 593	42,3	30 893 050	45,1	4 661 457	2,8	117,8
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	1 143 353	1,8	923 959	1,3	-219 394	-0,5	80,8
Довгострокові кредити банків	655 095	1,1	342 679	0,5	-312 416	-0,6	52,3
Інші довгострокові зобов'язання	31 537	0,1	23 777	0,0	-7 760	0,0	75,4
Довгострокові забезпечення	1 579 041	2,5	1 716 163	2,5	137 122	0,0	108,7
Цільове фінансування	403	0,0	373	0,0	-30	0,0	92,6
Усього за розділом II	3 409 429	5,5	3 006 951	4,4	-402 478	-1,1	88,2
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	3 044 256	4,9	3 016 618	4,4	-27 638	-0,5	99,1
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	13 516	0,0	13 516	0,0	0	0,0	100,0
за товари, роботи, послуги	26 157 728	42,2	28 767 509	42,0	2 609 781	-0,2	110,0
за розрахунками з бюджетом	295 621	0,5	87 408	0,1	-208 213	-0,3	29,6
за у тому числі з податку на прибуток	238 111	0,4	16 963	0,0	-221 148	-0,4	7,1
за розрахунками зі страхування	11 526	0,0	18 244	0,0	6 718	0,0	158,3
за розрахунками з оплати праці	58 119	0,1	83 159	0,1	25 040	0,0	143,1
за одержаними авансами	7 766	0,0	10 503	0,0	2 737	0,0	135,2
за розрахунками з учасниками	13 974	0,0	13 974	0,0	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	128 887	0,2	162 775	0,2	33 888	0,0	126,3
Доходи майбутніх періодів	369	0,0	353	0,0	-16	0,0	95,7
Інші поточні зобов'язання	2 614 290	4,2	2 374 568	3,5	-239 722	-0,7	90,8
Усього за розділом III	32 346 052	52,2	34 548 607	50,5	2 202 555	-1,7	106,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття							
Баланс	61 987 074	100,0	68 448 910	100,0	6 461 836	0,0	110,4

Таким чином, за період 2016 – 2018 рр. відбулись такі зміни у структурі, динаміці та складі джерел формування майна з точки зору фінансової безпеки підприємства: питома вага власного капіталу змінилась з 52% до 45,1%, однак у складі власного капіталу стабільно зростає абсолютна величина нерозподіленого чистого прибутку, а цей показник є головним при оцінці фінансової безпеки; політика фінансування поточної діяльності змінюється у бік зростання короткострокових позикових коштів з 37,6% у 2016 р. до 50,5% на кінець 2018 р., що частково знижує рівень фінансової стійкості підприємства.

Загальним висновком аналізу майна та джерел його формування є такий:

– структура майна ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» сформована оптимально та використовується ефективно;

– відбувається підсилення фінансової залежності ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» від короткострокових позикових коштів, які використовуються для фінансування потреб поточної діяльності, однак поряд з іншим, така політика фінансування не знижує загальної прибутковості підприємства і відбувається стабільне зростання чистого капіталізованого прибутку у складі власного капіталу (з 4 772 435 тис.грн. на початок 2016 р. до 19 586 620 тис.грн. – рис. 2.7), що є пріоритетною ознакою фінансової безпеки підприємства;

Рис. 2.7. Динаміка нерозподіленого чистого прибутку у складі власного капіталу ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» як пріоритетна ознака фінансової безпеки підприємства

– стабільне зростання обсягу капіталу є також ознакою нарощування обертів господарської діяльності, яка, до того ж є прибутковою.

Можна констатувати, що рівень фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» впродовж аналізованого періоду є достатнім.

2.3. Аналіз відносних показників ефективності використання активів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» в контексті фінансової безпеки

Для ефективного функціонування підприємств необхідним є підвищення рівня їх фінансової безпеки. Неналежна увага до процесу управління фінансовою безпекою на підприємствах призводить до виникнення кризових явищ, ускладнює процес виходу з них та стримує процес економічного зростання підприємств. Крім того, в умовах низького рівня фінансової безпеки погіршується фінансова стійкість, конкурентоспроможність та фінансова незалежність господарюючих суб'єктів. Відтак, запорукою прогресивного розвитку підприємств та головною передумовою їх стабільної діяльності є розробка ефективної системи оцінки рівня фінансової безпеки підприємств, дослідження основних ризиків, загроз та небезпек, що можуть вплинути на стан його фінансової безпеки, а також формування стратегії управління фінансовою безпекою господарюючого суб'єкта.

Відповідність розрахованих, згідно з Методичними рекомендаціями [65 – 67], економічних показників фінансового стану підприємств різним рівням неплатоспроможності визначається державним органом з питань банкрутства, арбітражним керуючим, підприємством, власником його майна (органом, уповноваженим управляти майном підприємства), інвестором, кредитором за власною ініціативою, а також у визначених Законом України

«Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон) випадках, при проведенні експертизи фінансового становища підприємства. Джерелами інформації для проведення розрахунків економічних показників і виявлення ознак неплатоспроможності чи банкрутства є вибіркові показники з документів фінансової звітності підприємства, які відображаються у табличній формі.

Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України базуються на визначенні й аналізі значень окремих індикаторів за кожною складовою економічної безпеки з метою виявлення потенційних загроз економічній безпеці України. Розробка системи заходів по розвитку економіки держави в цілому і, в тому числі, окремих її галузей виробництва, потребує проведення постійного моніторингу стану безпеки грошово-кредитної системи щодо її стабілізації та зміцнення, збалансованості та ліквідності, достатності фінансових ресурсів, уникнення загроз та ризиків. Постійний аналіз і контроль порогових значень індикаторів економічної безпеки має забезпечувати своєчасне прийняття управлінських рішень щодо запобігання та попередження реальних і потенційних загроз економічним інтересам у відповідній сфері.

З метою оцінювання рівня фінансової безпеки нами розраховано (вибірково) показники фінансової стійкості, оборотності і рентабельності. Система коефіцієнтів фінансової стійкості представлено в табл. 2.9.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів на початок 2017 року має від'ємне значення, тобто всі оборотні кошти підприємства сформовані за рахунок короткострокових позикових коштів, він дорівнює (-0,28). Вже на кінець року частка оборотних активів сформована за рахунок власних коштів і коефіцієнт дорівнює 0,04, тобто фінансова стійкість підприємства покращується. Взагалі, аналітики вважають, що цей коефіцієнт повинен бути 0,4, тобто 40% оборотних активів потрібно фінансувати за рахунок власних коштів для того, щоби підприємство вважалось фінансово стійким. В нашому випадку ми лише відзначаємо позитивну тенденцію

зростання рівня показника. Впродовж 2017 року показник також зростає до 0,07, а у 2018 році він зріс до 0,13. Тобто з точки зору фінансової безпеки рівень показника маневреності є не достатнім, але не критичним.

Коефіцієнт фінансової залежності на початок 2016 року становить 1,92, на кінець року – 2,006, на кінець 2017 року 2,36, а на кінець 2018 року 2,28, тобто впродовж аналізованого періоду спостерігається зростання залежності підприємства від короткострокових позикових коштів, але ця залежність знаходиться в межах допустимої.

Коефіцієнт фінансової автономії на початок 2016 р. становить 0,52, на кінець року – 0,499, тобто підприємство є фінансово незалежним від позикових коштів. Впродовж 2017 р. рівень коефіцієнту знизився до 0,42, а на кінець 2018 р. – зріс до 0,44. Однак, результати аналізу майна свідчать, що підприємству не загрожує втрата фінансової самостійності, тому зниження рівня коефіцієнту автономії можна вважати не загрозованим.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про те, яка частина власного капіталу капіталізована, а яка перебуває у такій формі, що можна маневрувати цією частиною в ході нормальної господарської діяльності та здійснювати процеси інвестування за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу на початок 2016 року має від'ємне значення (-0,201) та свідчить про капіталізацію власного капіталу. Впродовж 2016 року коефіцієнт має рівень 0,043 – 0,061, тобто невелика частка власного капіталу перебуває у мобільній формі; на кінець 2017 року коефіцієнт дорівнює 0,193, тобто частка власного капіталу в мобільній формі зростає (рис. 2.6). Все це свідчить про зростання ефективності використання власного капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» та високий рівень його фінансової безпеки.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу на початок 2016 р. дорівнює 0,48, тобто у складі капіталу позиковий капітал дорівнює 48%, впродовж періоду аналізу його концентрація зростає і вже на кінець 2018 р. становить 0,53 (або 53%). Це свідчить про зміни політики фінансування, але

такі зміни не являють собою загрозу втрати фінансової безпеки, а є фінансовим рішенням менеджменту підприємства у зв'язку з нарощуванням господарського обороту.

Таблиця 2.9

Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»

Основний показник, одиниця виміру	2016 рік			2017 рік			2018 рік		
	на початок року	на кінець року	відхилення за рік	на початок року	на кінець року	відхилення за рік	на початок року	на кінець року	відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
К маневреності (частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі), відсотків	-27,9	4,1	32,0	4,1	7,1	3,0	7,1	13,1	6,0
коефіцієнт фінансової автономії	0,520	0,499	-0,021	0,499	0,423	-0,076	0,423	0,438	0,015
коефіцієнт фінансової залежності	1,922	2,006	0,084	2,006	2,363	0,357	2,363	2,281	-0,082
коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,201	0,043	0,244	0,043	0,104	0,061	0,104	0,193	0,089
коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,480	0,501	0,021	0,501	0,577	0,076	0,577	0,533	-0,044
коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,166	0,106	-0,060	0,130	0,093	-0,037	0,115	0,073	-0,042
коефіцієнт структури позикового капіталу	0,216	0,148	-0,068	0,148	0,095	-0,053	0,095	0,080	-0,015
коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	0,922	1,006	0,084	1,006	1,363	0,357	1,363	1,216	-0,147
показник фінансового леверіджу	0,922	1,006	0,084	1,006	1,363	0,357	1,363	1,281	-0,082

В ході аналізу капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ми вже наголошували на тому, що впродовж 2016 – 2018 рр. у підприємства зростає його залежність від короткострокових позикових коштів. Це підтверджує рівень коефіцієнту концентрації позикового капіталу.

Тобто за аналізований період залежність підприємства від позикового капіталу зросла, але не критично, що суттєво не вплинуло на рівень фінансової стійкості та фінансової безпеки ПАТ ЗМК «Запоріжсталь».

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів на початок 2016 року дорівнює 0,166, на кінець року – 0,106, на кінець 2017 року – 0,093, а на кінець 2018 року – 0,073, тобто поступово відбувається зниження питомої ваги довгострокових позикових коштів в структурі капіталу підприємства. Акцент переміщується в бік залучення короткострокових позикових коштів. Коефіцієнт структури позикового капіталу свідчить про зміну структури позикового капіталу у бік превалювання короткострокового позикового капіталу, він змінюється з 0,216 на початок 2016 р. до 0,08 на кінець 2018 р. Вважаємо, що підприємство знизило питому вагу довгострокових позикових коштів, які використовуються на інвестиційні проекти тому, що саме почало капіталізувати чистий прибуток для цих потреб (це нами обґрунтовано в п.2.2 при аналізі капіталу). Коефіцієнт фінансового леверіджу (важеля) є складовою рівняння ефекту фінансового важеля, яке характеризує ефективність політики залучення капіталу. Ми бачимо, що його рівень зростає з 0,922 на початок 2016 р. до 1,28 на кінець 2018 р., але результати попередніх досліджень свідчать про те, що така тенденція не знижує рівень фінансової безпеки підприємства, але вважаємо, що підприємство потребує особливої уваги щодо дослідження тенденцій змін структури капіталу.

Наступним етапом аналізу є аналіз показників ефективності, а саме показників оборотності та рентабельності. Основні показники цієї групи представлені в табл. 2.10. Продуктивність праці впродовж 2016 – 2018 рр.

має тенденцію до зростання, що є позитивним чинником, який характеризує ефективність використання трудових ресурсів.

Таблиця 2.10

Динаміка показників ефективності використання ресурсів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»

Основний показник, одиниця виміру	2016 рік			2017 рік			2018 рік		
	01.01.2016	01.01.2017	відхилення за рік	01.01.2017	01.01.2018	відхилення за рік	01.01.2018	01.01.2019	відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
продуктивність праці, тис. гривень / особу	2 242,9	2 368,8	126,0	2 368,8	4 137,6	1 768,8	4 137,6	5 666,1	1 528,5
фондовіддача, гривень / гривень	2,163	2,055	-0,108	2,055	2,526	0,471	2,526	2,851	0,325
час обороту коштів у розрахунках (ЧОКР), днів	63	121	57	121	178	57	178	210	32
час обороту запасів (ЧОЗ), днів	102	117	15	117	87	-31	87	75	-12
час обороту кредиторської заборгованості (ЧОКЗ), днів	202	264	62	264	263	0	263	267	4
тривалість операційного циклу (ТОЦ), днів	305	381	76	381	350	-31	350	342	-8
тривалість фінансового циклу, дн.	102	117	15	117	87	-31	87	75	-12
оборотність власного капіталу, об.	2,382	1,850	-0,532	1,850	2,014	0,164	2,014	2,071	0,057
коефіцієнт стійкості економічного росту	0,115	0,232	0,117	0,232	0,128	-0,104	0,128	0,153	0,025
коефіцієнт Бівера	0,222	0,314	0,092	0,314	0,145	-0,169	0,145	0,180	0,035
рентабельність активів, %	6,8	13,3	6,5	13,3	6,5	-6,8	6,5	7,1	0,6
рентабельність власного капіталу, %	13,7	26,2	12,5	26,2	14,4	-11,7	14,4	16,5	2,1
період окупності власного капіталу	7,301	3,821	-3,480	3,821	6,931	3,110	6,931	6,052	-0,879

Так, за 2015 рік (на початок 2016 року) продуктивність праці склала 2242,9 тис. грн. на одну особу, за 2016 рік – 2368,8 тис. грн. на одну особу, за 2017 рік – 4147,6 тис. грн. на одну особу, а за 2018 рік – 5666,1 тис. грн. на одну особу, тобто продуктивність праці зростає з року в рік.

Можна стверджувати, що впродовж 2015 – 2018 рр. ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ефективно використовує трудові ресурси, що дозволяє не тільки сплачувати заробітну плату своєчасно та в повному обсязі, а і реалізовувати політику мотивації персоналу до кращих результатів праці шляхом їх преміювання за трудові досягнення.

Наступним показником ефективності використання ресурсів, а саме основних засобів, є показник фондівіддачі. У 2015 році він склав 2,163 у 2016 році – 2,055, у 2017 році – 2,526, у 2018 році – 2,851, тобто також спостерігається підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Чим більше завантажені основні засоби, тим вище показник фондівіддачі – що ми і спостерігаємо у зв'язку із тим, що обсяги господарської діяльності підприємства зростають із року в рік.

Оборотність дебіторської заборгованості (у днях обороту) у 2015 році дорівнює 63 дн., у 2016 році 121 день, у 2017 році 178 дн. та у 2018 р. – 210 днів, тобто впродовж досліджуваного періоду підприємство змінило політику управління дебіторською заборгованістю з помірної на агресивну та у 2018 р. вже надає відтермінування повернення грошових коштів за відвантажену продукцію на термін 210 днів, що негативно впливає на оборотність оборотних активів. Але навіть така політика фінансування в досліджуваному періоді не викликає загроз фінансовій безпеці.

Також спостерігається незначне, але також уповільнення оборотності запасів у 2015 – 2016 рр. Так, у 2015 році тривалість обороту запасів становила 102 дн., у 2016 році 117 дн. У 2017 році оборотність запасів вже становить 87 днів, а у 2018 році 75 дні, тобто за рахунок прискорення оборотності запасів (низько ліквідних активів) досягається прискорення оборотності оборотних активів. Тобто суттєвих негативних проявів зниження

ефективності використання коштів, що інвестовані в запаси, не виявлено, однак фінансове управління передбачає упереджуючі заходи з недопущення настання негативних наслідків.

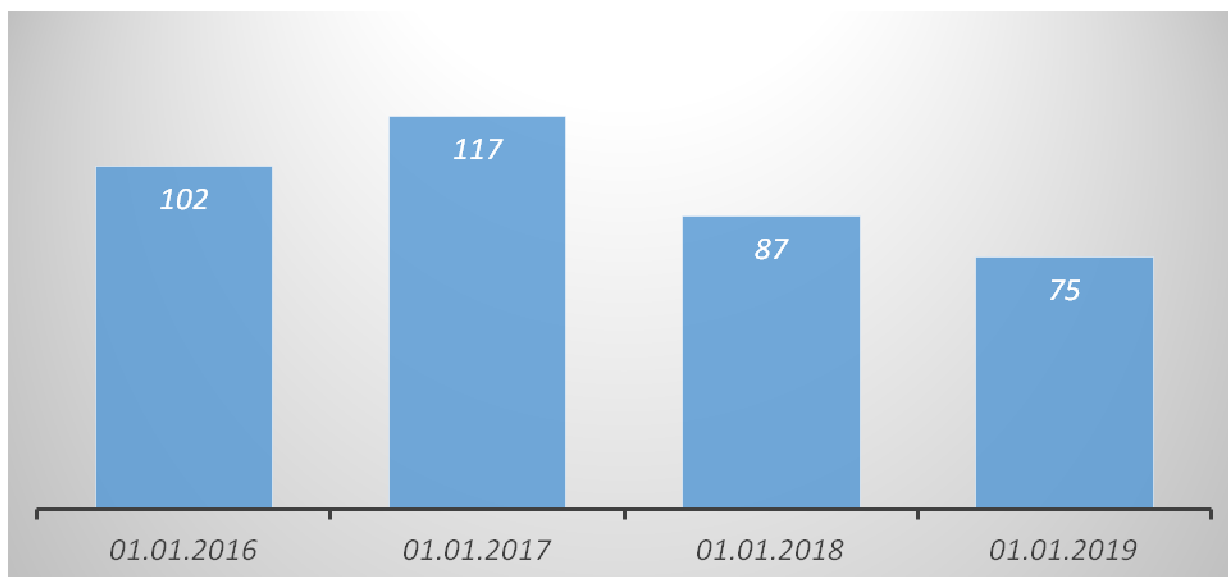
Час обороту кредиторської заборгованості у 2015 році становить 202 дн., у 2016 р. 264 дн., у 2017 р. 263 дн., у 2018 р. 267 днів. Таким чином, впродовж аналізованого періоду підприємство практично не змінювало політику управління кредиторською заборгованістю, але спостерігається підвищення терміну повернення коштів і, як наслідок, зростання залежності підприємства від позикових коштів у вигляді кредиторської заборгованості (кошти клієнтів). За результатами аналізу коефіцієнтів оборотності нами розраховано тривалість операційного та фінансового циклів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь».

Ми бачимо, що оборотні кошти, які інвестовано в запаси та дебіторську заборгованість обертаються у 2015 році за 305 дн., у 2016 р. за 381 дн., у 2017 році за 350 днів, а у 2018 році за 342 дн. Це означає, що впродовж цього періоду часу підприємство ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» може мати потребу у додатковому фінансуванні (як за рахунок власних коштів, так і за рахунок короткострокових позикових коштів).

Важливими з точки зору фінансового управління також є зміни тривалості фінансового циклу (циклу повного обороту грошових коштів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»). Тривалість фінансового циклу (рис. 2.8) у 2015 році дорівнює 102 дні, у 2016 році 117 днів, у 2017 році 87 днів, а у 2018 році 75 днів. Така динаміка може вважатись позитивною тому, що скорочення тривалості фінансового циклу свідчить про оптимізацію залучення та відволікання грошових коштів у процесі здійснення господарської діяльності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь». Зрозуміло, що у 2018 році впродовж 75 днів підприємство ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» потребує пошуку додаткових джерел фінансування своєї поточної діяльності. Оборотність власного капіталу практично не змінилась впродовж періоду дослідження.

Узагальнюючим показником є коефіцієнт стійкості економічного росту. Так, у 2015 році він дорівнює 0,115, у 2016 році – 0,232; у 2017 році – 0,128; у 2018 році – 0,153, тобто за весь період коефіцієнт стійкості економічного росту має позитивну тенденцію росту, що також характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства з позитивної точки зору.

Рис. 2.8. Тривалість фінансового циклу ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»

Важливим етапом оцінювання фінансового стану в контексті фінансової безпеки є розрахунок коефіцієнту Бівера. Коефіцієнт Бівера визначається, як співвідношення суми фінансового доходу (чистий прибуток плюс амортизація) до загальної суми зобов'язань підприємства. Важливість цього показника для фінансової безпеки полягає в тому, що в чисельнику показника (чистий прибуток та сума амортизаційних відрахувань) відображено інтереси власників бізнесу (це їх власні фінансові ресурси, які вони мають змогу спрямовувати на потреби розвитку власного бізнесу). Знаменник – це всі фінансові зобов'язання підприємства, структура та обсяг цих фінансових зобов'язань свідчить про ступінь готовності відповідати за обрану фінансову траєкторію, якою рухається підприємство, виходячи зі своїх фінансових можливостей.

В механізмі розрахунку коефіцієнта Бівера враховано інтереси груп, одна з яких має на меті акумулювати (накопичити, консолідувати капітал) власні фінансові ресурси, а друга – використати ці фінансові ресурси найбільш ефективно в господарському обороті. У 2015 році цей показник становить 0,22, а у 2016 році – 0,314. Це найвищий рівень показника. Вже у 2017 році він знижується до 0,145, а у 2018 році знов зростає до 0,18, але не досягає рівня 2016 року і навіть нижче за рівень 2015 року. Таким чином, найбільш продуктивним з точки зору фінансової безпеки ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» з цього питання був 2016 рік.

За результатами аналізу ми бачимо, що спостерігається стійка тенденція зростання періоду відволікання грошових коштів із поточного господарського обороту в дебіторську заборгованість. Також звертає на себе увагу зростання періоду обороту кредиторської заборгованості, причому темп росту тривалості обороту кредиторської заборгованості значно нижче за темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості. Так, темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості становить 333%, а темп росту періоду обороту кредиторської заборгованості – 132%. Тобто, впродовж 2016 – 2018 рр. наше підприємство знаходиться в *гірших* умовах з комерційного кредитування.

Важливим етапом аналізу результатів фінансово-господарської діяльності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» є аналіз показників рентабельності (табл. 2.10). Рентабельність продукції підприємства ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2015 році становить 33,1%, що з точки зору економіки підприємства є достатнім рівнем рентабельності. У 2016 році цей показник зростає до 39,9% та є найбільш ефективним за всі роки, що досліджується діяльність підприємства. Вже у 2017 році рентабельність продукції становить лише 22%, але таким рівнем рентабельності не може похизуватись ні одне підприємство Запорізької області, тому вважаємо, що і у 2017 році підприємство працювало ефективно на ринку його товарної продукції.

Рентабельність активів зросла з 6,8% у 2015 р. до 13,3% у 2016 р., що пояснюється підвищенням завантаження виробничих потужностей підприємства та сприятливою ціновою позицією підприємства на товарному ринку. Але вже до кінця 2017 року рентабельність активів знизилась до 6,5%, а до кінця 2018 року – зросла лише до рівня 7,1%, тобто досягла рівня 2015 року. Рентабельність активів – це ефективність використання майна. Можемо констатувати, що майно використовується стабільно ефективно, однак найвищий рівень ефективності спостерігався лише у 2016 р., фінансова загроза втрати майна відсутня.

Слід зауважити, що позитивною є динаміка та тенденція росту рентабельності власного капіталу. Так, рентабельність власного капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2015 році дорівнює 13,7%, у 2016 році – 26,2%, у 2017 році – 14,4%, а у 2018 році – 16,5%. Знову ми спостерігаємо закономірність найбільш ефективної роботи у 2016 році, але за підсумками роботи у 2018 році рівень рентабельності власного капіталу вище за рівень 2015 р. та 2017 р. Також ми з'ясували, що впродовж досліджуваного періоду прискорюється період окупності власного капіталу, а саме: у 2015 році він складає 7,3 р., у 2016 р. – 3,8 р.; у 2017 р. – 6,9 р.; у 2018 р. – 6 р., тобто в більш короткий проміжок часу власники підприємства отримують приріст власного капіталу, інвестованого у господарську діяльність ПАТ ЗМК «Запоріжсталь».

Таким чином, за результатами аналізу показників рентабельності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ми можемо стверджувати, що підприємство є рентабельним, а показники оборотності свідчать про ефективне використання майна та його складових упродовж 2016 – 2018 рр.

Узагальнення аналітичного оцінювання майна та джерел його формування за допомогою абсолютних і відносних показників на ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» дає змогу зробити наступні узагальнюючі висновки:

– майно та джерела його формування мають склад, динаміку та структуру достатньо оптимальну з точки зору фінансової безпеки;

– фінансова стійкість підприємства перебуває на достатньому рівні та дозволяє йому своєчасно розраховуватись за своїми обов'язками, але спостерігається підвищення залежності підприємства від позикових коштів, що суттєво не вплинуло фінансову безпеку у досліджуваному періоді;

– показники оборотності майна та капіталу також мають достатній рівень та позитивну динаміку, що з точки зору фінансової безпеки не викликає загроз господарській діяльності;

– рентабельність активів, рентабельність сукупного та власного капіталу мають позитивні значення, а найбільш високі – у 2016 р., тобто 2016 р. з точки зору фінансової безпеки є найбільш стабільним.

Слід зауважити, що за більшістю показників оцінювання активів, капіталу найбільш ефективним вважається 2016 рік, а впродовж 2017 – 2018 рр. спостерігались такі тенденції, які потребують впливу шляхом прийняття управлінських рішень та недопущення появи загроз фінансовій безпеці та умов функціонування підприємства у майбутньому.

Висновки до розділу 2

ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» являє собою підприємство з повним металургійним циклом. Предметом діяльності підприємства є виробництво та збут металургійної продукції, металовиробів виробничого і побутового призначення, інших супутніх видів продукції металургійного циклу. Крім того, здійснюється виробництво та збут іншої продукції промислово-технічного призначення, сільськогосподарської продукції, товарів народного споживання і продуктів харчування.

Динаміка основних фінансових результатів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» виконана на підставі даних фінансової звітності і показує таке: темп росту собівартості реалізованої продукції у 2016 – 2017 рр. складає 161,65% та випереджує темп росту чистого доходу від реалізації продукції (140,98%), що свідчить про неефективну політику управління витратами, що відносяться до

собівартості; у цьому ж періоді темп росту валового прибутку, операційного прибутку та чистого прибутку менше 100%, тобто абсолютні показники прибутку знижуються, що також негативно впливає на економічну безпеку; у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. темп росту собівартості складає 128,99%, він перевищує темп росту чистого доходу від реалізації продукції (126,54%), але не суттєво, що позитивно позначилось на темпі росту валового прибутку (він склав 92,6%), але темп росту операційного прибутку та чистого прибутку значно нижче за показники попереднього періоду; це свідчить про неефективне управління витратами на рівні операційної діяльності, що спричинило падіння обсягу чистого прибутку.

За період 2016 – 2018 рр. ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» має стабільну тенденцію зміни структури активів та позитивних тенденцій у господарській діяльності, що обумовлені: ефективною політикою відносно оптимального співвідношення між двома стратегічними складовими майна – необоротними активами та оборотними активами; переміщенням питомої ваги в бік оборотних активів (64,6% на кінець 2018 р.), що об'єктивно пояснюється нарощенням обсягу господарського обороту та позитивно впливає оборотність майна; абсолютні показники динаміки вартісного обсягу основних засобів свідчать про постійне оновлення основних засобів, тобто інвестування коштів в об'єкти основних засобів з метою підвищення якості продукції та конкурентоспроможності підприємства; стабільний темп росту загальної вартості майна свідчить про зростання обсягів господарського обороту підприємства та покращення позицій підприємства на товарному ринку.

За період 2016 – 2018 рр. відбулись такі зміни у структурі, динаміці та складі джерел формування майна з точки зору фінансової безпеки підприємства: питома вага власного капіталу змінилась з 52% до 45,1%, однак у складі власного капіталу стабільно зростає абсолютна величина нерозподіленого чистого прибутку, а цей показник є головним при оцінці фінансової безпеки; політика фінансування поточної діяльності змінюється у

бік зростання короткострокових позикових коштів з 37,6% у 2016 р. до 50,5% на кінець 2018 р., що частково знижує рівень фінансової стійкості підприємства.

Загальним висновком аналізу майна та джерел його формування є такий:

– структура майна ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» сформована оптимально та використовується ефективно;

– відбувається підсилення фінансової залежності ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» від короткострокових позикових коштів, які використовуються для фінансування потреб поточної діяльності, однак поряд з іншим, така політика фінансування не знижує загальної прибутковості підприємства і відбувається стабільне зростання чистого капіталізованого прибутку у складі власного капіталу (з 4 772 435 тис.грн. на початок 2016 р. до 19 586 620 тис.грн. – рис. 2.7), що є пріоритетною ознакою фінансової безпеки підприємства;

– стабільне зростання обсягу капіталу є також ознакою нарощування обертів господарської діяльності, яка, до того ж є прибутковою.

Можна стверджувати, що впродовж 2015 – 2018 рр. ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ефективно використовує трудові ресурси, що дозволяє не тільки сплачувати заробітну плату своєчасно та в повному обсязі, а і реалізовувати політику мотивації персоналу до кращих результатів праці шляхом їх преміювання за трудові досягнення. Також показник фондівіддачі має стабільну позитивну динаміку.

За результатами аналізу складових фінансового циклу ми бачимо, що спостерігається стійка тенденція зростання періоду відволікання грошових коштів із поточного господарського обороту в дебіторську заборгованість. Також звертає на себе увагу зростання періоду обороту кредиторської заборгованості, причому темп росту тривалості обороту кредиторської заборгованості значно нижче за темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості. Так, темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості

становить 333%, а темп росту періоду обороту кредиторської заборгованості – 132%. Тобто, впродовж 2016 – 2018 рр. наше підприємство знаходиться в гірших умовах з комерційного кредитування.

За результатами аналізу показників рентабельності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ми можемо стверджувати, що підприємство є рентабельним, а показники оборотності свідчать про ефективне використання майна та його складових упродовж 2016 – 2018 рр.

Узагальнення аналітичного оцінювання майна та джерел його формування за допомогою абсолютних і відносних показників на ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» дає змогу зробити наступні узагальнюючі висновки:

- майно та джерела його формування мають склад, динаміку та структуру достатньо оптимальну з точки зору фінансової безпеки;
- фінансова стійкість підприємства перебуває на достатньому рівні та дозволяє йому своєчасно розраховуватись за своїми обов'язками, але спостерігається підвищення залежності підприємства від позикових коштів, що суттєво не вплинуло фінансову безпеку у досліджуваному періоді;
- показники оборотності майна та капіталу також мають достатній рівень та позитивну динаміку, що з точки зору фінансової безпеки не викликає загроз господарській діяльності;
- рентабельність активів, рентабельність сукупного та власного капіталу мають позитивні значення, а найбільш високі – у 2016 р., тобто 2016 р. з точки зору фінансової безпеки є найбільш стабільним.

За більшістю показників оцінювання активів, капіталу найбільш ефективним вважається 2016 рік, а впродовж 2017 – 2018 рр. спостерігались такі тенденції, які потребують впливу шляхом прийняття управлінських рішень та недопущення появи загроз фінансовій безпеці та умов функціонування підприємства у майбутньому.

РОЗДІЛ 3 . УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПАТ «ЗМК «ЗСС» В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Обґрунтування політики управління активами ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» в контексті фінансової безпеки

Система управління активами підприємства – важливий елемент підвищення ефективності діяльності підприємства, оскільки розробка та впровадження раціональних підходів в управлінні активами забезпечують надійну фінансову стійкість, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість підприємств. Процес управління активами підприємства доволі складний, оскільки включає вироблення загальногосподарської стратегії його розвитку – виробничу, фінансову, інвестиційну. Проте існують проблеми, які полягають в тому, що немає єдиних рекомендацій чи підходів, які б допомогли підприємству управляти розвитком активів для підвищення ефективності його діяльності, випуску сучасної високоякісної конкурентоспроможної продукції, завоювання нових ринків, впровадження інновацій, тощо.

В діяльності кожного підприємства істотну роль відіграє вирішення проблеми забезпечення його функціонування необхідним та достатнім обсягом коштів, що є запорукою ведення його ефективної господарської діяльності й отримання високого кінцевого фінансового результату. Джерелами формування капіталу підприємства можуть бути власні та позикові ресурси. Для більшості підприємств основною частиною і базою всього фінансового капіталу є власний капітал, але діяльність підприємства в ринковій економіці неможлива без періодичного використання різноманітних форм залучення позикових коштів. У виробничій діяльності підприємства фінансові ресурси є матеріальною основою, фінансовою базою утворення та використання фінансового капіталу. Слід зазначити, що капітал – це частина фінансових ресурсів, які вкладаються у виробництво і приносять дохід по

завершенні господарського обороту. Тобто, капітал виступає як перетворена у виробництво форма фінансових ресурсів. Проте, деякі проблеми управління активами підприємств залишаються невирішеними та потребують подальших досліджень і розробок. До однієї з них можна віднести відсутність належно обґрунтованих підходів щодо оптимізації обсягу і структури активів підприємств (основних та оборотних) та джерел їх фінансування, адекватних сучасним умовам ринкових відносин.

Управління активами підприємства – це складний процес, який полягає у правильному формуванні та використанні активів за їх обсягом, складом, структурою із врахуванням впливу на них численних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Активи підприємства є насамперед інвестованим у виробництво капіталом. Дослідження історичної еволюції категорії «капітал» дозволяє виділити три основні підходи до його формування. Відповідно до першого підходу, капітал визначається як грошовий фактор, а гроші – основний чинник виробництва. Згідно з другим підходом, який виражає матеріально-речове трактування, капітал – це цінності й послуги, з участю яких створюється новий дохід. Третій підхід представляє капітал як виробничі відносини, які витікають з монополізації власності на засоби виробництва в руках підприємців.

Управління активами – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства. Таким чином, управління капіталом – це вплив суб'єкта ринку (підприємства) на об'єкт управління (капітал) з метою ефективного та оптимального використання цього об'єкта для ведення господарської діяльності суб'єкта. Ефективність господарської діяльності підприємства значною мірою залежить від рівня розвитку та вдосконалення системи управління активами.

Управління активами суб'єктів господарювання тісно пов'язане із прийняттям управлінських рішень, оскільки їх величина і динаміка є

важливими критеріями для встановлення їх оптимальності. Активи завжди є необхідним атрибутом господарської діяльності підприємства – з моменту його створення до ліквідації чи реорганізації. Водночас, управління активами передбачає вплив на їх обсяг і структуру, а також джерела фінансування з метою підвищення ефективності їх використання та раціоналізації.

Налагоджений механізм управління активами передбачає, зокрема:

- чітку постановку цілей і завдань управління активами, а також контроль за їх дотриманням у плановому періоді;
- удосконалення методики визначення і економічного аналізу ефективності використання всіх видів активів;
- розроблення напрямів оптимізації процесу управління активами, а також їх аналізу і впровадження;
- використання у процесі управління активами економічних методів та моделей, зокрема під час аналізу і планування;
- розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами;
- розроблення загальної стратегії управління активами;
- орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління активами.

Управління активами підприємства скероване на вирішення таких основних завдань:

- формування достатнього обсягу фінансових ресурсів, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства;
- оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання;
- забезпечення умов досягнення максимальної дохідності активів при запланованому рівні фінансового ризику;
- забезпечення мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних з використанням активів, при запланованому рівні їх дохідності;

- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку;
- забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства;
- оптимізація оборотності активів;
- забезпечення своєчасного реінвестування доходів.

Вдосконалення системи управління активами підприємства, зокрема їх формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання. Під час розроблення фінансової політики підприємства потрібно вибрати таку структуру активів, яка при найнижчій вартості капіталу дасть можливість збільшити ринкову вартість економічної одиниці. Оптимальною є така структура активів, яка дасть змогу звести до мінімуму середньозважену вартість капіталу і, водночас, підтримати кредитну репутацію підприємства на рівні, що сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів на прийнятних умовах. Структуру активів підприємства необхідно безпосередньо пов'язувати з мобілізацією капіталу, оскільки це взаємопов'язані та невіддільні категорії. Тобто, можна стверджувати, що управління активами підприємства в значній мірі є управлінням його капіталом, оскільки сформований капітал підприємства завжди інвестується надалі в його активи.

З позиції фінансової політики підприємства, існують такі базові стратегії управління капіталом:

- консервативна (мета – отримання дохідності вищої, ніж за банківськими депозитами за значно менших ризиків, ніж на фінансовому ринку);
- збалансована (де очікується отримання дохідності, що порівнюється з середньоринковою за найліквіднішими фінансовими інструментами, але з меншим ризиком);
- ризикова (де метою є отримання максимального приросту активів);

– індексна (призначена для потенційних інвесторів, які ставлять за мету одержання інвестиційного доходу з інвестиційного портфеля фінансових інструментів, сформованого на основі індексу).

Загалом, політика управління активами підприємства включає управління оборотними і необоротними активами. Головним в управлінні необоротними активами є їх своєчасне оновлення та підвищення ефективності використання. Головним в управлінні оборотними активами є забезпечення безперебійності виробничого процесу, прискорення оборотності активів, забезпечення ліквідності оборотних активів, підвищення рентабельності оборотних активів та мінімізація ризиків і втрат. В сучасних умовах підприємствам необхідно проводити більш ефективну політику з управління активами, їх складом і структурою, а особливо збільшити рентабельність операційних необоротних активів за рахунок підвищення середньої вартості операційних необоротних активів та збільшити період їх обороту. Стосовно підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства потрібно скорочувати тривалість операційного циклу за рахунок прискорення оборотності запасів та готової продукції.

Для підвищення ефективності управління необоротними активами підприємства необхідно здійснити наступне:

- оптимізувати склад і структуру основних засобів підприємства;
- покращити технічний стан основних засобів шляхом введення в експлуатацію нового обладнання й устаткування, проведення реконструкції та модернізації застарілого устаткування, що забезпечить швидке оновлення активної частини основних виробничих фондів;
- обрати альтернативні джерела фінансування основних засобів, які найбільш вигідні для підприємства;
- підвищити фондвіддачу шляхом освоєння нових потужностей;
- обрати оптимальні методи нарахування амортизації, які сприятимуть реалізації економічної та науково-технічної стратегії підприємства;

– придбати основні засоби за схемою фінансового лізингу, яка має переваги у порівнянні з банківським кредитом.

Для забезпечення ефективного управління оборотними активами підприємства необхідно здійснити наступне:

– оптимізувати склад та структуру оборотних активів за допомогою прискорення їх оборотності в цілому та окремих їх елементів зокрема;

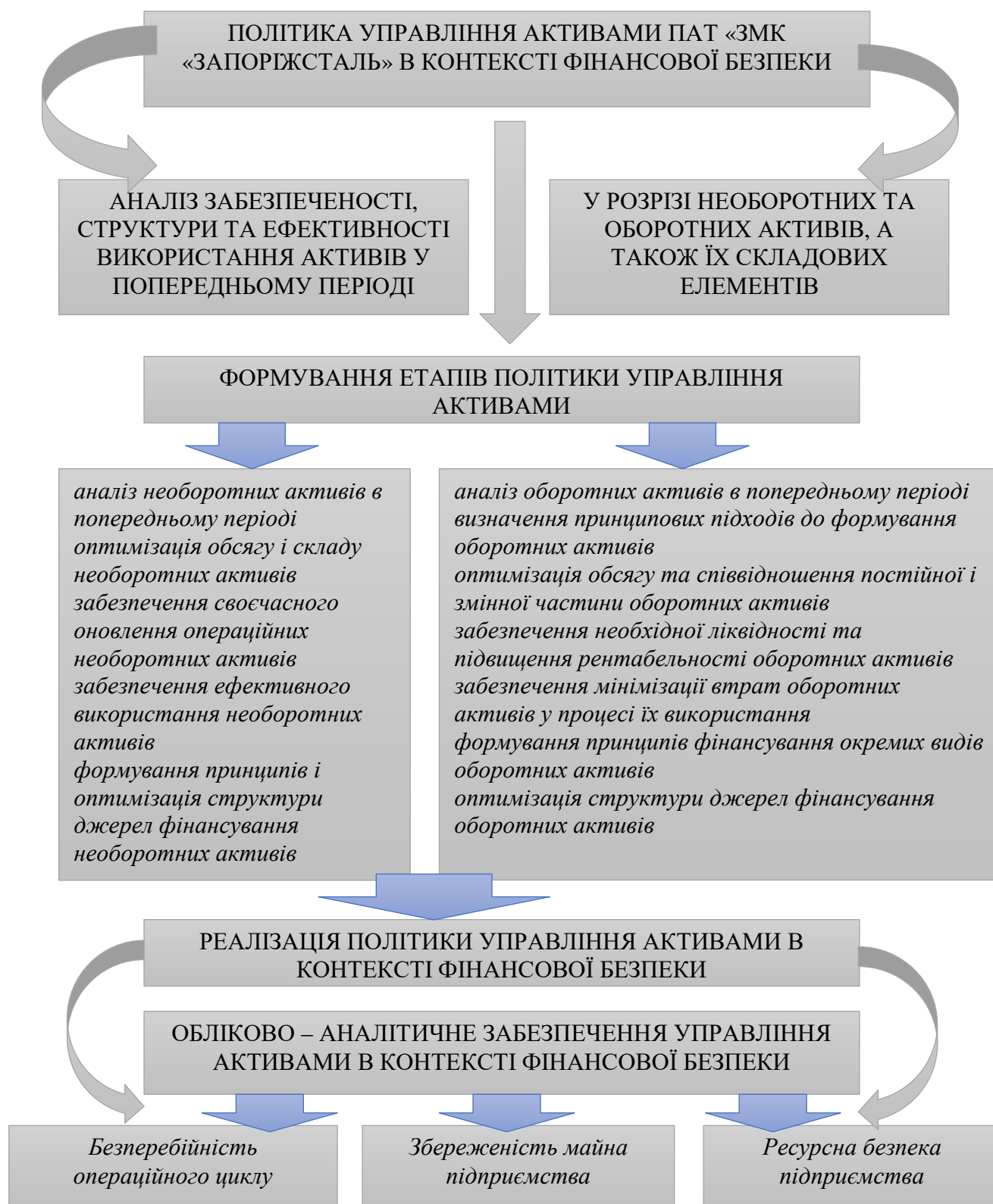
– оптимізувати розмір грошових коштів шляхом проведення постійного контролю за розміром оборотних активів у грошовій, абсолютно ліквідній формі, а також через забезпечення відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які, при необхідності, можуть швидко трансформуватись у грошові кошти, дасть можливість підтримувати на належному рівні платоспроможність підприємства;

– оптимізувати запаси підприємства шляхом оцінки загальної потреби в сировині на плановий період, періодичного уточнення оптимальної партії замовлення сировини, регулярного контролю умов зберігання запасів; – оптимізувати структуру товарів шляхом скорочення випуску товарів із низькою рентабельністю та збільшити випуск товарів, що мають позитивну рентабельність і належний рівень попиту;

– оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом проведення контролю за станом розрахунків з дебіторами, оцінки платоспроможності та ділової репутації дебіторів, страхування ризиків, тощо;

– скоротити тривалість фінансового циклу шляхом прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості й некритичного сповільнення оборотності кредиторської заборгованості підприємства постачальникам;

– підвищити рівень рентабельності підприємства шляхом своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій.

Рис. 3.1. Політика управління активами ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» в контексті фінансової безпеки

Таким чином, нами обґрунтовано доцільність та запропоновано політику управління активами ПАТ «ЗМК «ЗСС» у контексті забезпечення

фінансової безпеки. Ця політика передбачає управління активами за двома складовими – необоротні та оборотні активи; реалізація запропонованої політики враховує обліково – аналітичне забезпечення. Яке включає безперервність операційного циклу, збереженість майна та забезпечення ресурсної безпеки підприємства.

3.2. Комплексний підхід до оцінювання рівня фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» за технологією регресійного аналізу

Загалом, при виділенні основних показників (індикаторів) ефективності використання майна з точки зору фінансової безпеки, з усієї сукупності індикаторів, які розраховуються за Методиками [65 – 67] необхідно керуватись принципом максимальної інформативності та допустимої мультиколінеарності, а групувати показники відповідно до певного аспекту діяльності підприємства, який вони дозволяють описати, виходячи з цілей управління. Стандартизація показників здійснюється шляхом поділу фактичних показників на нормативне значення. Таким чином інтегральний показник визначається наступним чином:

$$I_{fs} = \sum_{i=1}^n \frac{x_i^{fact}}{x_i^{st}} * \omega_i \quad (3.1)$$

де x_i^{fact} – фактичне значення показника (індикатора);

x_i^{st} – нормативне значення показника (індикатора);

ω_i – вага (значимості) показника (індикатора).

Інтегральний показник I_{fs} може змінюватися у визначених межах режимів функціонування підприємства. Інтегральний індекс ефективності використання майна в контексті фінансової безпеки, на нашу переконливу думку, повинен складатись з 4-х показників (коефіцієнт

поточної (загальної) ліквідності; коефіцієнт фінансової автономії; показник фінансового левериджу; коефіцієнт Бівера, які обрано нами експертним методом, виходячи з Методичних рекомендацій.

Метод експертних оцінок – це спосіб прогнозування та оцінки майбутніх результатів дій на основі прогнозів фахівців [68]. До складу експертів включаються фахівці з різними типами мислення, що сприяє успішному розв'язанню проблеми. Необхідною умовою ефективного застосування методу експертної оцінки є висока обізнаність експерта з досліджуваною проблемою. Експерти підбираються за ознакою їх професійного статусу – посади, наукового ступеня, стажу роботи тощо, що сприяє залученню високопрофесійних, з великим практичним досвідом у даній галузі спеціалістів. У якості експертів виступили провідні фахівці (3 особи) відділу економічної безпеки ПАТ «ЗМК «ЗСС».

Теоретичним підґрунтям запропонованої методики є процес моделювання інтегральних оцінок та методика рангового рейтингування [69, 70], використання якої передбачає процеси аналітичного оцінювання за системою показників у розрізі конкретного часового періоду.

Система показників являє собою перелік індикаторів впливу фінансово – господарської діяльності промислового підприємства на його фінансову безпеку. У зв'язку зі складністю одночасного контролю великої кількості різноманітних показників у процесі економічної діагностики значного поширення набули процедури комплексної оцінки, на підставі яких може обчислюватися рейтинг як узагальнена оцінка діяльності підприємства як економічної системи. Під рейтингом розуміють комплексну характеристику економічної системи згідно з певною шкалою, де значення рейтингу – це елемент лінійно напівупорядкованої множини.

На рис. 3.2 у загальному вигляді представлено підхід до методологічного опису загальних правил побудови (внутрішніх) рейтингів, які виконуються з заздалегідь визначеними цілями (оцінка рівня фінансової

безпеки, інвестування, кредитування тощо) на основі вивчення зарубіжних і вітчизняних методик.

Рис. 3.2. Послідовність стадій побудови рейтингу підприємства в контексті фінансової безпеки

У ринкових умовах господарювання, зокрема в умовах соціально-економічних трансформацій, особливої важливості набуває об'єктивна економічна діагностика. Для її проведення розроблено велику кількість методик, що базуються на використанні абсолютних і відносних показників. Такі методики дають змогу виділити проблемні напрями у діяльності підприємства й досліджувати причини, що їх зумовили, але не дають можливості зробити обґрунтовані висновки про ефективність його економічного механізму з позиції фінансової безпеки. Водночас виникає багато ситуацій, коли бажаною є інтегральна оцінка в контексті фінансової безпеки, особливо актуальною така оцінка є в умовах сьогодення для промислових підприємств, які є бюджетоутворюючими та перебувають на межі втрати фінансової стійкості.

Проблемам рейтингового управління, зокрема побудові рейтингових моделей, присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема В. Вітлінського, Ю. Лисенка, В. Тимохіна, П. Горського, А. Карминського та ін. В працях означених вчених розглядались питання побудови рейтингових оцінок для економічних систем різного призначення, визначення етапів рейтингового управління підприємствами та методів застосування побудованих рейтингів в прийнятті рішень, при цьому кожний автор розглядає окремий вид рейтингової моделі, що відповідає завданням його дослідження.

Для реалізації методики управління майном підприємства за складовою фінансової безпеки нами запропоновано використовувати модель порівняльної рейтингової оцінки на основі розрахунку системи фінансових показників в динаміці для окремого підприємства. На першому етапі проводиться нормалізація фінансових коефіцієнтів, яка може бути представлена наступною формулою:

$$X_{ij}^t = \frac{k_{ij}^t}{K_{ij}^t}, \quad i = \overline{1, I}, \quad l = \overline{1, l_i}, \quad j = \overline{1, n}, \quad t = \overline{1, T}, \quad \text{де } K_{il}^t = \max_j k_{ij}^t \quad (3.2)$$

Сумарна оцінка $i - o_i$ групи фінансових коефіцієнтів обчислюється за формулою середньої арифметичної зваженої:

$$P_{ikj}^t = \sum_{l=1}^{l_i} [\alpha_{ilk} \cdot (1 - X_{ij}^t)^2] \quad (3.3)$$

Рейтингова оцінка $j - z_o$ показника визначається як зважена відстань в m -мірному просторі $j - z_o$ показника від умовного еталонного показника:

$$I_{3kj}^t = \sqrt{\sum_{i=1}^l \beta_{ik} \cdot P_{ikj}^t}, \quad k = \overline{1, K}, \quad j = \overline{1, n}, \quad t = \overline{1, T}. \quad (3.4)$$

Згідно критерію: $I_{3kj}^t \rightarrow \min$ ми одержуємо ранжирований ряд рейтингових оцінок:

$$I_3^t = \{I_{3kj}^t\}, \quad k = \overline{1, K}, \quad j = \overline{1, n}, \quad t = \overline{1, T}. \quad (3.5)$$

Побудова алгоритму моделі передбачає попереднє визначення певних характеристик або параметрів, а саме: цілей (в нашому випадку це набір показників, що входять до процесу економічного діагностування); системи вагових коефіцієнтів $\{\alpha_{ik}\}$, $\{\beta_{ik}\}$. Обчислення системи фінансових коефіцієнтів та визначення цілей – це початковий або «передмодельний» етап. Проміжною ланкою між ним та безпосередньо моделюванням виступає процедура експертного «зважування», де кожному фінансовому коефіцієнту та/або групі фінансових коефіцієнтів зіставляється певна вага в залежності від обраної цілі.

В запропонованій методиці управління майном за складовою фінансової безпеки оцінка узгодженості суджень експертів не здійснюється; приймаємо, що для кожного окремого завдання управління (цілі економічної діагностики) обирається група експертів (провідних фахівців), думки щодо групи показників, які розраховані за певною процедурою оцінювання, та їх вагомості узгоджені.

В загальному ж випадку, мірою узгодженості суджень експертів є *дисперсійний коефіцієнт конкордації* (коефіцієнт узгодженості) W . При визначенні ваги певного показника експерти вказують його ранг, оцінюючи тим самим важливість відповідного «зрізу» фінансового становища підприємства. Таким чином, маємо матрицю результатів ранжировання f показників s експертами для k -ої цілі $[r_{fs}^k]$ ($f = \overline{1, F}; s = \overline{1, S}, k = \overline{1, K}$):

$$R^k = \begin{pmatrix} r_{11}^k & \dots & r_{1s}^k & \dots & r_{1S}^k \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ r_{f1}^k & \dots & r_{fs}^k & \dots & r_{fS}^k \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ r_{F1}^k & \dots & r_{Fs}^k & \dots & r_{FS}^k \end{pmatrix}, \quad (3.6)$$

де r_{fs}^k – ранг, який дає s - й експерт f -му показникові при виборі k -ої цілі.

На наступному етапі здійснюється підсумування рангів по кожному рядку матриці R^k . В результаті маємо вектор з компонентами:

$$r_f^k = \sum_{s=1}^S r_{fs}^k \quad f = \overline{1, F}, k = \overline{1, K}, \quad (3.7)$$

де r_f^k - випадкова величина; знайдемо для неї оцінку дисперсії:

$$D^k = \frac{1}{F-1} \sum_{f=1}^F (r_f^k - \bar{r}^k)^2, \quad (3.8)$$

де $\bar{r}^k = \frac{1}{F} \sum_{f=1}^F r_f^k$ - оцінка математичного очікування.

Дисперсійний коефіцієнт конкордації W знаходиться як відношення оцінки дисперсії D^k до максимального значення цієї оцінки $D_{\max}^k$:

$$W^k = \frac{D^k}{D_{\max}^k}, \text{ де } D_{\max}^k = \frac{S^2(F^3 - F)}{12(F - 1)} \quad (3.9)$$

Коефіцієнт конкордації W^k приймає значення від 0 до 1. При значенні цього коефіцієнту 1, судження експертів групи повністю співпадають. Якщо

коефіцієнт конкордації W^k дорівнює 0 – судження експертів повністю неузгоджені. Низьке значення коефіцієнту конкордації може свідчити як про низьку узгодженість, так і про наявність протилежних суджень в групі між підгрупами експертів, хоча в самій підгрупі узгодженість може бути високою.

Припустимо, що:

$$\sigma^k = \sum_{f=1}^F \left(\sum_{s=1}^S r_{fs}^k - \bar{r}^k \right)^2 \quad (3.10)$$

Тоді коефіцієнт конкордації розраховується за формулою:

$$W^k = \frac{12\sigma^k}{S^2(F^3 - F)}. \quad (3.11)$$

Оцінку значущості коефіцієнту конкордації можна провести за критерієм χ^2 с $\gamma = F - 1$ ступенями вільності:

$$\chi_k^2 = \frac{12\sigma^k}{SF(F+1)}. \quad (3.12)$$

При $\chi_k^2 > \chi_{табл}^2$ гіпотеза про узгодженість суджень експертів приймається.

Зауважимо, що метод зважування алгоритмічно описує процес експертного зважування будь-якої системи показників, які можуть бути задіяні в процесі економічної діагностики. Тобто, якщо до входу надається інформація про групи показників, ваги отримують на виході процедури саме ці групи, тобто:

$$\omega = \beta = \{ \beta_{ik} \}_{i=1, \overline{I}; k=1, \overline{K}} \quad (3.13)$$

де β - матриця вагових коефіцієнтів для кожної з виділених груп;

β_{ik} - вага i -ї групи показників при виборі k -ї цілі.

Отже, остаточний результат експертного зважування в цьому випадку – це матриця розмірності $I \times K$ (де I, K – кількість відповідно груп показників і цілей управління):

$$\beta = \begin{pmatrix} \beta_{11} & \beta_{12} & \dots & \beta_{1K} \\ \beta_{21} & \beta_{22} & \dots & \beta_{2K} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ \beta_{I1} & \beta_{I2} & \dots & \beta_{IK} \end{pmatrix}. \quad (3.14)$$

За аналогічним алгоритмом визначаються ваги показників в кожній з I виділених груп, в результаті чого на виході процедури зважування отримуємо k матриць відповідних оцінок:

$$\omega = \alpha = \{\alpha_k\} = \{\alpha_{ilk}\}_{i=\overline{1, I}; k=\overline{1, K}; l=\overline{1, l_i}}, \quad (3.15)$$

де l_i - загальна кількість фінансових коефіцієнтів в i -й групі ($i = \overline{1, I}$);

$$\alpha_k = \begin{pmatrix} \alpha_{11}^k & \alpha_{12}^k \dots \alpha_{1l_1}^k \\ \alpha_{21}^k & \alpha_{22}^k \dots \alpha_{2l_2}^k \\ \dots & \dots \\ \alpha_{I1}^k & \alpha_{I2}^k \dots \alpha_{Il_I}^k \end{pmatrix}. \quad (3.16)$$

Запропонований метод експертного зважування має певні особливості. В тому випадку, якщо експерт – досвідчений спеціаліст (фахівець) в галузі конкретної сфери діяльності, він самостійно (без застосування експертної процедури) визначає пріоритетність як груп, так і самих показників (індикаторів). Крім того, якщо у разі використання групової експертної оцінки після $Z_{\max}$ спроб не вдалося отримати достатнього рівня узгодженості

експертів ($\chi^2 < \chi^2_{табл.}$), автоматично підключається «База знань», як особливий род баз даних.

Наявність «Бази знань» є особливо актуальною складовою методики управління майном, яка розглядається нами як універсальна для вирішення будь-яких цілей управління. «База знань» це сукупність відомостей про реальні об'єкти, процеси, події або явища, що відносять до певної теми або задачі, організована так, щоб забезпечити зручне представлення цієї сукупності як в цілому, так і будь-якої її частини. Найважливішим параметром «Бази знань» є якість знань, що накопичені в ній, тому використання такого підходу, на нашу думку, є обґрунтованим.

Методика передбачає використання процесу експертного оцінювання (фахівцями) вагомості коефіцієнтів та їх формування у групи в залежності від цілі управління. Упорядкування показників (індикаторів) також повинно відбуватись в межах кожної з груп за ступенем їх важливості. Також в «Базі знань» повинна бути прийнята система вагових коефіцієнтів в залежності від кількості показників l_i , які зважуються:

$$\gamma_{l_i} = \begin{cases} (0,6;0,4), \text{ якщо } l_i=2; \\ (0,5;0,3;0,2), \text{ якщо } l_i=3; \\ (0,4;0,3;0,2;0,1), \text{ якщо } l_i=4; \\ (0,3;0,25;0,2;0,15;0,1), \text{ якщо } l_i=5; \end{cases} \quad (3.17)$$

Отже, якщо використовується «База знань», то на виході методу експертного зважування ми отримаємо зважену систему показників (формула 3.17).

Тобто, процес «зважування» показників (індикаторів) формує систему вагових оцінок $\{\beta_{ik}\}$, $\{\alpha_{ilk}\}$, $i = \overline{1, I}$, $l = \overline{1, l_i}$, $k = \overline{1, K}$, які використовуються в алгоритмах рейтингових моделей. Завершальним етапом методу вирішення задачі визначення рейтингу об'єкта («великий платник податків» – «велике промислове підприємство») – це безпосередньо моделювання ранжируваного

ряду групи показників згідно пріоритетних цілей управління, що, в свою чергу, є багатокритеріальною задачею.

Для побудови інтегрального показника «*фінансової стійкості управління майном в контексті фінансової безпеки*» експертами були відібрані наступні показники: x_1 – коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності, x_2 – коефіцієнт фінансової автономії, x_3 – показник фінансового левериджу, x_4 – коефіцієнт Бівера; визначені нормативні значення цих фінансових показників та їх вагові коефіцієнти, які відображені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Базові індикатори для розрахунку «інтегрального показника фінансової стійкості управління майном в контексті фінансової безпеки», їх вага та нормативні значення

	Назва показника	Вага	Нормативне значення
x_1	Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	0,2	2
x_2	Коефіцієнт фінансової автономії	0,1	0,6
x_3	Показник фінансового левериджу	0,3	1,6
x_4	Коефіцієнт Бівера	0,4	0,3

Інтегральну оцінку ефективності управління майном підприємства проведено на основі зіставлення граничних (критичних і нормальних) та фактичних значень індикаторів. Для того, щоб зрозуміти рейтингові позиції підприємств доцільно застосувати графічний підхід. При його використанні нормальні значення індикаторів обмежують зону нормального рівня ефективності управління майном, критичні – зону критичного рівня.

Наведемо аргументацію щодо експертного вибору індикаторів та їх вагомості. Найвищий рівень вагомості має коефіцієнт Бівера (вага 0,4), який в Методиці визначається, як співвідношення суми фінансового доходу (чистий прибуток плюс амортизація) до загальної суми зобов'язань підприємства. Важливість цього показника для проведення інтегральної оцінки полягає в тому, що в чисельнику показника через чистий прибуток та

суму амортизаційних відрахувань закладено інтереси власників підприємства (це власні фінансові ресурси, які можуть бути використані на такі цілі: виробничого розвитку, соціального розвитку, задоволення корпоративних інтересів акціонерів тощо). Від того, яким чином в тому чи іншому періоді було сформовано, розподілено та використано чистий прибуток та амортизаційні відрахування, залежить фінансовий стан та вектор розвитку великого промислового підприємства. Знаменник – це всі фінансові зобов'язання, які враховують інтереси таких груп: працівників підприємства; держави, в частині своєчасної та в повному обсязі сплати податків; комерційних установ, що є контрагентами підприємства. Структура та обсяг цих фінансових зобов'язань свідчить про готовність власників відповідати за обрану тактику та стратегію, якою рухається підприємство, виходячи зі своїх фінансових можливостей.

Таким чином, коефіцієнт Бівера враховує інтереси груп, одна з яких має на меті акумулювати (накопичити, консолідувати капітал) власні фінансові ресурси, а друга – використати ці фінансові ресурси в господарському обороті. Співвідношення, тобто коефіцієнт Бівера, це результат фінансової відповідальності власників капіталу, власне кажучи що і є головною метою, яку переслідують контролюючі органи, які здійснюють перевірку дотримання вимог законодавства щодо сумлінного справляння податків.

Показник фінансового левериджу (вага 0,3) – загальновідомий індикатор оцінювання фінансової стійкості підприємства, до обчислення якого існує декілька підходів, які полягають у відношенні довгострокового залученого капіталу до власного капіталу або сукупного залученого капіталу до власного капіталу. На нашу думку перший алгоритм є не достатньо обґрунтованим виходячи із змісту оцінювання конкретної фінансової ситуації, адже фінансовий леверидж характеризує ефект від застосування позикових коштів з метою збільшити величину операцій і вигоду, не маючи на конкретний момент часу необхідного обсягу грошових коштів; це

відношення кредитних коштів до власного капіталу характеризує рівень ризику та економічну стабільність. Якщо ж в чисельнику показника віддзеркалюються тільки довгострокові позикові кошти, то ці кошти за цільовим призначенням, спрямовуються на інвестиційні потреби, а не на поточний господарський оборот задля збільшення величини операцій та отримання додаткового доходу. Важливість цього показника для проведення інтегральної оцінки полягає в тому, що його динаміка характеризує принципову спроможність підприємства збільшувати обсяги виробництва та реалізації продукції за рахунок залучення короткострокових позикових коштів, або відсутність такої спроможності. Якщо чисельник зростає, а знаменник знижується – підприємство нарощує чисті збитки поряд зі збільшенням обсягу зобов'язань.

Таким чином, співвідношення залучених коштів та власного капіталу повинні змінюватись в одному напрямі, тобто зі збільшенням обсягу позикового капіталу повинен зростати обсяг власного капіталу за рахунок приросту чистого прибутку та його відображення у статті «нерозподілений прибуток». Різнострамована зміни чисельника та знаменника – свідчення неефективного підходу до залучення капіталу та неспроможності підприємства генерувати чистий прибуток, як наслідок – неефективний економічний механізм.

Таблиця 3.2

**Нормовані значення індикаторів оцінки ефективності
управління майном в контексті фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «ЗСС»**

	2016	2017	2018
x_1	1,03	1,10	1,31
x_2	-1,52	-1,33	-0,95
x_3	-1,31	-1,41	-1,73
x_4	0,20	-0,05	0,46
x_1^*	1,00	1,00	1,00
x_2^*	0,00	0,00	0,00
x_3^*	0,00	0,00	0,00
x_4^*	0,20	0,00	1,00

Найвищий рівень інтегрального показника фінансової стійкості управління майном в контексті фінансової безпеки спостерігається у 2018 році у ПАТ «ЗМК «ЗСС» (0,60). Слід зазначити, що запропонована розрахункова модель порівняльної рейтингової оцінки фінансової стійкості управління майном в контексті фінансової безпеки є універсальною та дозволяє формувати інтегральний показник із запропонованих систем оцінних показників у залежності від цілі управління. За потребою ці системи показників можуть бути розширені або видозмінені, але вибір групи індикаторів для формування інтегрального показника ґрунтується на «Базі знань», головною ознакою якої є якість знань.

Таким чином, доведено адекватність результатів моделювання «інтегрального показника фінансової стійкості управління майном в контексті фінансової безпеки» за умов різних режимів функціонування підприємства, які відображають сучасне фінансове становище об'єкту; запропонований підхід до формування «Базі знань» надає процесу універсальності та дозволяє застосовувати для вибору інтегрального показника будь-яку комбінацію індикаторів (показників) в залежності від мети управління.

Висновки до розділу 3

Система управління активами підприємства – важливий елемент підвищення ефективності діяльності підприємства, оскільки розробка та впровадження раціональних підходів в управлінні активами забезпечують надійну фінансову стійкість, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість підприємств.

Управління активами – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним їх формуванням

з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства.

В магістерському дослідженні обґрунтовано доцільність та запропоновано політику управління активами ПАТ «ЗМК «ЗСС» у контексті забезпечення фінансової безпеки. Ця політика передбачає управління активами за двома складовими – необоротні та оборотні активи; реалізація запропонованої політики враховує обліково – аналітичне забезпечення. Яке включає безперебійність операційного циклу, збереженість майна та забезпечення ресурсної безпеки підприємства.

Доведено адекватність результатів моделювання «інтегрального показника фінансової стійкості управління майном в контексті фінансової безпеки» за умов різних режимів функціонування підприємства, які відображають сучасне фінансове становище об'єкту; запропонований підхід до формування «Бази знань» надає процесу універсальності та дозволяє застосовувати для вибору інтегрального показника будь-яку комбінацію індикаторів (показників) в залежності від мети управління.

ВИСНОВКИ

З метою здійснення господарської діяльності кожне підприємство мусить мати майно, котре належить йому на правах власності чи володіння. Усе майно, яке належить підприємству і яке відображено в його балансі, називається його активами. Активи – це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємства в майбутньому процес формування його активів повинен носити цілеспрямований характер; основною метою формування активів підприємства є виявлення та задоволення потреб в окремих їх видах для забезпечення операційного процесу, а також оптимізація їх складу для забезпечення умов ефективної господарської діяльності.

Аналіз активів (майна) підприємства в контексті фінансової безпеки здійснюється за допомогою інструментарію фінансового аналізу за технологією фінансового менеджменту та контролінгу.

Безпека підприємства – це такий стан його правових, економічних та виробничих відносин, а також матеріальних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів, який виражає здатність підприємства до стабільного функціонування. Характеризуючи безпеку в економічному аспекті, її слід розуміти як можливість застосування ресурсів, необхідних для нормального та стабільного функціонування господарської одиниці, а також для її економічного росту. Крім того фінансова безпека підприємства є комплексним поняттям і пов'язана не лише з внутрішнім станом самого підприємства, а й з впливом зовнішнього середовища, з його суб'єктами, з якими підприємство вступає у взаємозв'язки.

Успішна побудова та реалізація механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства має в кінцевому результаті сприяти виконанню таких завдань як:

- забезпечити досягнення та підтримку потрібного рівня безпеки на підприємстві;
- уможливити безперешкодне здійснення фінансово-господарської діяльності;
- забезпечити стійкість фінансової системи підприємства щодо впливу внутрішніх та зовнішніх загроз;
- сформувати безпечні умови для максимально тривалої стабільної діяльності підприємства;
- підтримувати рівень фінансової рівноваги, що дає змогу досягати фінансових інтересів;
- забезпечувати надійність фінансової системи підприємства в умовах складно прогнозованої зміни середовища функціонування;
- забезпечити захист фінансових ресурсів, відносин та інтересів підприємства;
- сформувати безпечні умови ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» являє собою підприємство з повним металургійним циклом. Предметом діяльності підприємства є виробництво та збут металургійної продукції, металовиробів виробничого і побутового призначення, інших супутніх видів продукції металургійного циклу. Крім того, здійснюється виробництво та збут іншої продукції промислово-технічного призначення, сільськогосподарської продукції, товарів народного споживання і продуктів харчування.

Динаміка основних фінансових результатів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» виконана на підставі даних фінансової звітності і демонструє наступне: темп росту собівартості реалізованої продукції у 2016 – 2017 рр. складає 161,65% та випереджує темп росту чистого доходу від реалізації продукції (140,98%),

що свідчить про неефективну політику управління витратами, що відносяться до собівартості; у цьому ж періоді темп росту валового прибутку, операційного прибутку та чистого прибутку менше 100%, тобто абсолютні показники прибутку знижуються, що також негативно впливає на економічну безпеку; у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. темп росту собівартості складає 128,99%, він перевищує темп росту чистого доходу від реалізації продукції (126,54%), але не суттєво, що позитивно позначилось на темпі росту валового прибутку (він склав 92,6%), але темп росту операційного прибутку та чистого прибутку значно нижче за показники попереднього періоду; це свідчить про неефективне управління витратами на рівні операційної діяльності, що спричинило падіння обсягу чистого прибутку.

За період 2016 – 2018 рр. ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» має стабільну тенденцію зміни структури активів та позитивних тенденцій у господарській діяльності, що обумовлені: ефективною політикою відносно оптимального співвідношення між двома стратегічними складовими майна – необоротними активами та оборотними активами; переміщенням питомої ваги в бік оборотних активів (64,6% на кінець 2018 р.), що об'єктивно пояснюється нарощенням обсягу господарського обороту та позитивно впливає оборотність майна; абсолютні показники динаміки вартісного обсягу основних засобів свідчать про постійне оновлення основних засобів, тобто інвестування коштів в об'єкти основних засобів з метою підвищення якості продукції та конкурентоспроможності підприємства; стабільний темп росту загальної вартості майна свідчить про зростання обсягів господарського обороту підприємства та покращення позицій підприємства на товарному ринку.

За період 2016 – 2018 рр. відбулись такі зміни у структурі, динаміці та складі джерел формування майна з точки зору фінансової безпеки підприємства: питома вага власного капіталу змінилась з 52% до 45,1%, однак у складі власного капіталу стабільно зростає абсолютна величина нерозподіленого чистого прибутку, а цей показник є головним при оцінці

фінансової безпеки; політика фінансування поточної діяльності змінюється у бік зростання короткострокових позикових коштів з 37,6% у 2016 р. до 50,5% на кінець 2018 р., що частково знижує рівень фінансової стійкості підприємства.

Загальним висновком аналізу майна та джерел його формування є такий:

- структура майна ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» сформована оптимально та використовується ефективно;
- відбувається підсилення фінансової залежності ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» від короткострокових позикових коштів, які використовуються для фінансування потреб поточної діяльності, однак поряд з іншим, така політика фінансування не знижує загальної прибутковості підприємства і відбувається стабільне зростання чистого капіталізованого прибутку у складі власного капіталу (з 4 772 435 тис.грн. на початок 2016 р. до 19 586 620 тис.грн. – рис. 2.7), що є пріоритетною ознакою фінансової безпеки підприємства;
- стабільне зростання обсягу капіталу є також ознакою нарощування обертів господарської діяльності, яка, до того ж є прибутковою.

Можна стверджувати, що впродовж 2015 – 2018 рр. ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ефективно використовує трудові ресурси, що дозволяє не тільки сплачувати заробітну плату своєчасно та в повному обсязі, а й реалізовувати політику мотивації персоналу до кращих результатів праці шляхом їх преміювання за трудові досягнення. Показник фондівіддачі також має стабільну позитивну динаміку.

За результатами аналізу складових фінансового циклу ми бачимо, що спостерігається стійка тенденція зростання періоду відволікання грошових коштів із поточного господарського обороту в дебіторську заборгованість. Також звертає на себе увагу зростання періоду обороту кредиторської заборгованості, причому темп росту тривалості обороту кредиторської заборгованості значно нижче за темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості. Так, темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості

становить 333%, а темп росту періоду обороту кредиторської заборгованості – 132%. Тобто, впродовж 2016 – 2018 рр. наше підприємство знаходиться в гірших умовах з комерційного кредитування.

За результатами аналізу показників рентабельності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ми можемо стверджувати, що підприємство є рентабельним, а показники оборотності свідчать про ефективне використання майна та його складових упродовж 2016 – 2018 рр.

Узагальнення аналітичного оцінювання майна та джерел його формування за допомогою абсолютних і відносних показників на ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» дає змогу зробити наступні узагальнюючі висновки:

- майно та джерела його формування мають склад, динаміку та структуру достатньо оптимальну з точки зору фінансової безпеки;
- фінансова стійкість підприємства перебуває на достатньому рівні та дозволяє йому своєчасно розраховуватись за своїми обов'язками, але спостерігається підвищення залежності підприємства від позикових коштів, що суттєво не вплинуло фінансову безпеку у досліджуваному періоді;
- показники оборотності майна та капіталу також мають достатній рівень та позитивну динаміку, що з точки зору фінансової безпеки не викликає загроз господарській діяльності;
- рентабельність активів, рентабельність сукупного та власного капіталу мають позитивні значення, а найбільш високі – у 2016 р., тобто 2016 р. з точки зору фінансової безпеки є найбільш стабільним.

За більшістю показників оцінювання активів, капіталу найбільш ефективним вважається 2016 рік, а впродовж 2017 – 2018 рр. спостерігались такі тенденції, які потребують впливу шляхом прийняття управлінських рішень та недопущення появи загроз фінансовій безпеці та умов функціонування підприємства у майбутньому.

Система управління активами підприємства – важливий елемент підвищення ефективності діяльності підприємства, оскільки розробка та

впровадження раціональних підходів в управлінні активами забезпечують надійну фінансову стійкість, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість підприємств.

Управління активами – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства.

В магістерському дослідженні обґрунтовано доцільність та запропоновано політику управління активами ПАТ «ЗМК «ЗСС» у контексті забезпечення фінансової безпеки. Ця політика передбачає управління активами за двома складовими – необоротні та оборотні активи; реалізація запропонованої політики враховує обліково – аналітичне забезпечення, яке включає безперебійність операційного циклу, збереженість майна та забезпечення ресурсної безпеки підприємства.

Доведено адекватність результатів моделювання «інтегрального показника фінансової стійкості управління майном в контексті фінансової безпеки» за умов різних режимів функціонування підприємства, які відображають сучасне фінансове становище об'єкту; запропонований підхід до формування «Бази знань» надає процесу універсальності та дозволяє застосовувати для вибору інтегрального показника будь-яку комбінацію індикаторів (показників) в залежності від мети управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Круш П.В., Тульчинська С.О., Тульчинський Р.В., Кириченко С.О., Кривда О.В., Кавтиш О.П. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 204 с.
2. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: навчальний посібник / за ред. С.Ф. Покропивного. Київ : КНЕУ, 1999. 328 с.
3. Економіка підприємства: основи теорії та практики: навчальний посібник. Метеленко Н.Г., Двигун А.О., Борисенко Т.М. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2008. 222 с.
4. Менеджмент підприємства (організації): навчальний посібник. В.М. Огаренко, С.Я. Салига, А.Г. Беліченко, С.К. Бабець, Л.І. Кирилова, Т.П. Кулік, О.М. Попов, К.С. Салига / за ред. В.М. Огаренко, С.Я. Салиги. Запоріжжя : КПУ, 2009. 312 с.
5. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. Й.М. Петровича. 2-ге вид., виправл. Львів : «Магнолія плюс». Видавець СПД ФО В.М. Піча, 2006. 580 с.
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (в ред. Закону України від 17.01.2019 № 2672-VIII). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
8. Економіка виробничого підприємництва: навч. посіб. Й.М. Петрович, І.О. Будіщева, І.Г. Устінова та ін. / за ред. Й.М. Петровича. 3-тє вид. випр. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2002. 405 с. (Вища освіта XXI століття).
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон

України від 16.07.1999 № 996-XIV (в ред. Закону України від 18.09.2018 № 2545-VIII). URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

10. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 592 с.

11. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. Учебный курс: 2-е изд., перераб. и доп. К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. 489 с.

12. Кірейцев Г.Г., Виговська Н.Г., Петрук О.М. Фінансовий менеджмент. Житомир, 2002. 431 с.

13. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры: Научное издание / В.В. Ковалев. М.: Финансы и статистика, 2001. 560 с.

14. Кузьменко Л.В., Кузьмін В.В., Шаповалова В.М. Фінансовий менеджмент: Навч. пос., Херсон, 2003. 519 с.

15. Мних Є.В. Економічний аналіз : [підручник] / Мних Є.В. К. : Центр навч. літератури, 2003. 412 с.

16. Павловська О. В. Фінансовий аналіз: Навч-метод. пос. К.: КНЕУ, 2004. 388 с.

17. Салига С. Я. Фінансовий менеджмент: К.: Центр навч. літ., 2006. 274 с.

18. Ситник Л. С. Фінансовий менеджмент: К.: Центр навч. літ., 2006. 352 с.

19. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник К.: Центр учбової літератури, 2008. 568 с.

20. Чугаєв А.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2009. 372 с.

21. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: навч. посіб. За ред. М. Г. Чумаченко. К.: КНЕУ, 2001. 540 с.

22. Tytenko L.
Economic security as an element of strategic management system: accounting and analytical aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. № 3. Vol. 4. С. 309–318.

23. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник за ред. проф. М.Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2016. 1040 с.
24. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
25. Момот Т. В. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз» / Т. В. Момот. Х. : ХНАМГ, 2010. 183 с.
26. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: Підручник. Центр навчальної літератури, 2006. 520 с.
27. Кононенко О., Маханько О. Анализ финансовой отчетности / О. Кононенко, О. Маханько. Харьков: Консул, 2012. 208 с.
28. Терещенко О.О. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / О.О. Терещенко, Н.Д. Бабяк. К.: КНЕУ, 2013. – 407 с.
29. Пушкар М.С. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту / М. С. Пушкар, Р. М. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 370 с.
30. Криворотько І.О. Контролінг у системі управління підприємством і прийняття управлінських рішень. URL: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr. (дата звернення 15.09.2021).
31. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
32. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. Економіст. 2003. № 8. С. 65–67.
33. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави : Національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ : Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2001. 309 с.
34. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління : монографія. Львів : «ЛігаПрес», 2012. 431 с.
35. Теоретико-методичні засади формування організаційного

забезпечення управління економічною безпекою машинобудівного підприємства : монографія / Халіна О., Штангрет А., Сухомлин Л., Мельников О. Львів : Укр. акад. друкарства, 2016. 220 с.

36. Копитко М.І. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 21.04.02. ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК», 2015. 478 с.

37. Марченко О.М. Актуальні загрози фінансово-економічній безпеці суб'єктів господарювання України. Науковий вісник ЛДУВС. 2011. № 1. С. 171–184.

38. Сорочан О., Ігнатюк Д. Економічна безпека: стан і загрози в республіці Молдова. *Zeszytynaukowepolitechnikirzeszowskiejeconomia i naukihumanistyczne*. 2002. № 3. Р. 19.

39. Франчук В. І. Теорія безпеки соціальних систем : підруч. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 216 с.

40. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Засади національної безпеки України : підруч. Київ : Інтертехнологія, 2009. 272 с.

41. Герасимчук З. В., Вавдіюк Н. С. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: монографія. Луцьк : Надстир'я, 2006. 243 с.

42. Грабовський І. С., Якименко А. М. Методичні аспекти формування та оцінки зони фінансової стабільності підприємства. Економіка та держава. Економічна наука. 2016. № 1. С. 64–70.

43. Гудзь Т. П. Механізм управління фінансовою рівновагою підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2018. № 2 (52). С. 108–120.

44. Економічна безпека бізнесу : навч. посіб. / Швиданенко Г. О. та ін. ; за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. Київ : КНЕУ, 2011. 511 с.

45. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави : Національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ : Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2001. 309 с.

46. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи : монографія. Донецьк: Національний гірничий університет, 2009. 228 с.
47. Кайдрович Х. І. Фінансова рівновага як механізм забезпечення економічної безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 21.04.02. Львів, 2017. 23 с.
48. Капітула С. В. Оцінка та управління економічною безпекою підприємства (на прикладі гірничо-збагачувальних комбінатів України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04. Кривий Ріг, 2009. 22 с.
49. Лаврова Ю. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. Вісн. економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. С. 127–130.
50. Лиса О. В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах. Економічний аналіз. 2016. № 1. Т. 26. С. 58–64.
51. Ловінська І. Г. Фінансова стійкість організацій як індикатор економічного потенціалу. Фінанси, облік і аудит. 2014. Вип. 1 (23). С. 252–256.
52. Лясковець О. В. Механізм розвитку економічної безпеки підприємств машинобудування : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Запорізький нац. ун-т, Запоріжжя, 2018. 270 с.
53. Малик О. В. Концептуальні засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Економіка: реалії часу. 2015. № 4 (20). С. 82–87.
54. Малик О. В. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства. Економічний простір. 2015. № 99. С. 160–169.
55. Марушко Н. С. Фінансова безпека підприємства в системі залучення капіталу. Наук. вісник ЛДУВС. Серія економічна. 2009. № 2. С. 2–10.
56. Марченко О. М. Актуальні загрози фінансово-економічній

безпеці суб'єктів господарювання України. Науковий вісник ЛДУВС. 2011. № 1. С. 171–184.

57. Марченко О. М. Концептуальні засади управління фінансовою безпекою підприємства. Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Економічна. 2003. Вип. 32. С. 104–110.

58. Ячменьова В. М. Ідентифікація стійкості діяльності промислових підприємств : монографія. Сімферополь : Доля, 2007. 384.

59. Штангрет А. М., Караїм М. М. Управління економічною безпекою підприємства. Наук записки (Укр. акад. друкарства). 2016. 1 (52). С. 201–206.

60. Чопко Н., Жук О. Система управління фінансовою безпекою підприємств. Вісник Львівського ун-ту. Серія економіка. 2008. Вип. 40. С. 320–322.

61. Фучеджі В. І. Управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н. : 08.00.08. Одеса, 2014. 24 с.

62. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Львів : ЛКА, 2012. 386 с.

63. Фінансова безпека машинобудівного підприємства : методичні засади формування та забезпечення : монографія / Мандзіновська Х. О., Штангрет А. М., Котляревський Я. В., Мельников О. В. Львів : Укр. акад. друкарства, 2016. 226 с.

64. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Фролова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 286 с.

65. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006. № 14. Бізнес – Бухгалтерія.

Право. Податки. Консультації. Збірник систематизованого законодавства. Київ, 2006. № 4.

66. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. Рішення правління Укоопспілки від 28.07.2006. *Вісті Центральної спілки споживчих товариств України*, 2006. № 30.

67. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення 09.09.2021)

68. Економічна діагностика: навчальний посібник / за загал. ред. Т.Ф. Косянчук. Львів : Новий світ. 2000, 2007. 449 с.

69. Грабовецький Б.Є. Використання методу Дельфі для визначення оптимальних показників оцінки ефективності інвестиційної діяльності. Б.Є. Грабовецький. *Статистика України*, 2009. № 9. С. 35–41.

70. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування: навч. посібн. А.М. Єріна. Київ : НЕУ, 2001. 170 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
			2017.01.01
Підприємство	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"	за ЄДРПОУ	00191230
Територія	ЗАВОДСЬКИЙ	за КОАТУУ	2310136600
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	за КВЕД	24.10

Середня кількість працівників 13998

Адреса, телефон Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, Заводський, Запорізька область, 69008, (061) 218-33-01

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "V" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2016 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	2457	9569
первісна вартість	1001	2457	13487
накопичена амортизація	1002	0	-3918
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1455736	2121178
Основні засоби	1010	16210946	16054020
первісна вартість	1011	16210946	17750591
знос	1012	0	-1696571
Інвестиційна нерухомість	1015	6518	6965
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	6518	6965
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1128608	1128608
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	48	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0

Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	369	107
Усього за розділом I	1095	18804682	19320447
1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3627615	4086059
Виробничі запаси	1101	1483222	1696330
Незавершене виробництво	1102	847818	595882
Готова продукція	1103	1295411	1793376
Товари	1104	1164	471
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	5353147	6292365
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	20066	762251
з бюджетом	1135	791833	524484
у тому числі з податку на прибуток	1136	43	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	138	2462
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	896752	7560490
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	700
Гроші та їх еквіваленти	1165	387424	1027854
Готівка	1166	14	12
Рахунки в банках	1167	387399	1027834
Витрати майбутніх періодів	1170	201580	256044
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	8560	647241
Усього за розділом II	1195	11287115	21159950
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	2101	2071
Баланс	1300	30093898	40482468

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660920	660920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	9800502	8787256
Додатковий капітал	1410	(82251)	(161333)
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	506200	506200

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4772435	10392611
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	15657806	20185654
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1273399	914766
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	741223	797778
Інші довгострокові зобов'язання	1515	43162	45053
Довгострокові забезпечення	1520	1054036	1254424
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	555	479
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3112375	3012500
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2690828	2985146
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими	1610	18589	14645
товари, роботи, послуги	1615	5679226	11282625
розрахунками з бюджетом	1620	472291	170520
у тому числі з податку на прибуток	1621	430701	114570
розрахунками зі страхування	1625	10950	10307
розрахунками з оплати праці	1630	45754	48660
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	10475	21322
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	13974	13974
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	89943	98428

1	2	3	4
Доходи майбутніх періодів	1665	419	394
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2291268	2638293
Усього за розділом III	1695	11323717	17284314
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	30093898	40482468

ДОДАТОК Г

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

КОДИ
2017.01.01
00191230

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2016 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Форма № 2 Код за ДКУД
1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	33158709	31395478
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(23699479)	(23582269)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	9459230	7813209
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	489298	487233
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(711508)	(524959)
Витрати на збут	2150	(1840085)	(1803534)
Інші операційні витрати	2180	(333717)	(311131)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	7063218	5660818
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	24563	5873
Інші доходи	2240	27393	4577
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(1365189)	(3376174)
1	2	3	4

Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	(44977)	(159448)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	5705008	2135646
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(1014925)	(330678)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	4690083	1804968
збиток	2355	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код	За звітний період	За
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(101407)	3877803
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(96441)	(32671)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(197848)	3845132
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	35613	(692124)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(162235)	3153008
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	4527848	4957976

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	21191564	21494591
Витрати на оплату праці	2505	1622090	1549111
Відрахування на соціальні заходи	2510	345288	478033
Амортизація	2515	1677388	1401460
Інші операційні витрати	2520	1748459	1298698
Разом	2550	26584789	26221893

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2643681779	2643681779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2643681779	2643681779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

ДОДАТОК Б

Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
	2018.01.01
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"	за ЄДРПОУ 00191230
Територія ЗАВОДСЬКИЙ	за КОАТУУ 2310136600
Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство	за КОПФГ 230
Вид економічної діяльності Виробництво чавуну сталі та феросплавів	за КВЕД 24.10

Середня кількість працівників 11298

Адреса, телефон Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, Заводський, Запорізька область, 69008, (061) 218-33-01

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "V" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2017 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	9569	20346
первісна вартість	1001	13487	20346
накопичена амортизація	1002	(3918)	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2121178	1408344
Основні засоби	1010	16054020	20952658
первісна вартість	1011	17750591	20952658
знос	1012	(1696571)	0
Інвестиційна нерухомість	1015	6965	8020
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	6965	8020
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1128608	1109680
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0

Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	107	0
Усього за розділом I	1095	19320447	23499048
1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4086059	5133524
Виробничі запаси	1101	1696330	1640288
Незавершене виробництво	1102	595882	2063157
Готова продукція	1103	1793376	1429594
Товари	1104	471	485
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	6292365	11158065
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	762251	745589
з бюджетом	1135	524484	1315844
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	2462	1236
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	7560490	17845366
Поточні фінансові інвестиції	1160	700	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1027854	348928
Готівка	1166	12	0
Рахунки в банках	1167	1027834	348918
Витрати майбутніх періодів	1170	256044	308272
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	647241	1630937
Усього за розділом II	1195	21159950	38487761
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	40482468	61987074

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660920	660920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	8787256	11014792
Додатковий капітал	1410	-161333	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	10392611	14049681

Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	20185654	26231593
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	914766	1143353
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	797778	655095
Інші довгострокові зобов'язання	1515	45053	31537
Довгострокові забезпечення	1520	1254424	1579041
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	479	403
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3012500	3409429
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2985146	3044256
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	14645	13516
товари, роботи, послуги	1615	11282625	26157728
розрахунками з бюджетом	1620	170520	295621
у тому числі з податку на прибуток	1621	114570	238111
розрахунками зі страхування	1625	10307	11526
розрахунками з оплати праці	1630	48660	58119
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	21322	7766
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	13974	13974
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	98428	128887
1	2	3	4
Доходи майбутніх періодів	1665	394	369
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2638293	2614290
Усього за розділом III	1695	17284314	32346052
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	40482468	61987074

ДОДАТОК Д

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

КОДИ
2018.01.01
00191230

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за 2017 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Форма № 2 Код за ДКУД
1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	46746886	33158709
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(38309499)	(23699479)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	8437387	9459230
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	204781	489298
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(806736)	(711508)
Витрати на збут	2150	(2153886)	(1840085)
Інші операційні витрати	2180	(470612)	(333717)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	5210934	7063218
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0

Інші фінансові доходи	2220	28963	24563
Інші доходи	2240	12402	27393
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(880515)	(1365189)
1	2	3	4
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	(292282)	(44977)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	4079502	5705008
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(730953)	(1014925)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	3348549	4690083
збиток	2355	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	3730601	(101407)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(441102)	(96441)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	3289499	(197848)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(592109)	35613
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	2697390	(162235)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	6045939	4527848

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	35533584	21191564
Витрати на оплату праці	2505	1848497	1622090
Відрахування на соціальні заходи	2510	380498	345288
Амортизація	2515	1827860	1677388
Інші операційні витрати	2520	2150294	1748459
Разом	2550	41740733	26584789

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
--------------	-----------	-------------------	---

1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2643681779	2643681779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2643681779	2643681779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1	2
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1	2
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

ДОДАТОК В

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

Територія ЗАВОДСЬКИЙ

Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство

Вид економічної діяльності Виробництво чавуну сталі та феросплавів

Середня кількість працівників 10440

Адреса, телефон Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, Заводський, Запорізька область, 69008, (061) 218-33-01

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "V" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

КОДИ
2019.01.01
00191230
2310136600
230
24.10

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2018 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	20346	68133
первісна вартість	1001	20346	47119
накопичена амортизація	1002	0	(21014)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1408344	1293019
Основні засоби	1010	20952658	20547936
первісна вартість	1011	20952658	22522642
знос	1012	0	(1974706)
Інвестиційна нерухомість	1015	8020	6741
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	8020	6741
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1109680	1038362
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0

Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	23499048	24928897
1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	5133524	5112500
Виробничі запаси	1101	1640288	2211166
Незавершене виробництво	1102	2063157	1097094
Готова продукція	1103	1429594	1779995
Товари	1104	485	24245
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	11158065	17015658
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	745589	1283857
з бюджетом	1135	1315844	894464
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	1236	1963
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	17845366	18859141
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	348928	423708
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	348918	423693
Витрати майбутніх періодів	1170	308272	286391
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	1630937	1658514
Усього за розділом II	1195	38487761	45536196
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	265	551
Баланс	1300	61987074	70465644
Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660920	660920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	11014792	10139310
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	14049681	19586620
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)

Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	26231593	30893050
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1143353	923959
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	655095	342679
Інші довгострокові зобов'язання	1515	31537	23777
Довгострокові забезпечення	1520	1579041	1716163
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	403	373
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3409429	3006951
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	3044256	3016618
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	13516	13516
товари, роботи, послуги	1615	26157728	28767509
розрахунками з бюджетом	1620	295621	87408
у тому числі з податку на прибуток	1621	238111	16963
розрахунками зі страхування	1625	11526	18244
розрахунками з оплати праці	1630	58119	83159
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	7766	10503
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	13974	13974
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	128887	162775
1	2	3	4
Доходи майбутніх періодів	1665	369	353
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2614290	2374568
Усього за розділом III	1695	32346052	34548607
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	302
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	61987074	68448910

ДОДАТОК Є

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

КОДИ
2019.01.01
00191230

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2018 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	59153818	46746886
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(49414580)	(38309499)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	9739238	8437387
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	556089	204781
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(912790)	(806736)
Витрати на збут	2150	(2486375)	(2153886)
Інші операційні витрати	2180	(418812)	(470612)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	(0)	(0)
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	6477350	5210934
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	117217	28963
Інші доходи	2240	100	12402

Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(704229)	(880515)
1	2	3	4
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(220087)	(292282)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	5670351	4079502
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(951142)	(730953)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	4719209	3348549
збиток	2355	(0)	(0)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(67834)	3730601
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(2595)	(441102)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(70429)	3289499
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	12677	(592109)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(57752)	2697390
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	4661457	6045939

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	45143613	35533584
Витрати на оплату праці	2505	2282005	1848497
Відрахування на соціальні заходи	2510	475819	380498
Амортизація	2515	2038810	1827860
Інші операційні витрати	2520	3292310	2150294
Разом	2550	53232557	41740733

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2643681779	2643681779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2643681779	2643681779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1,79	1,27
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1,79	1,27
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0